

LASTEN AJATUKSIA SEURAKUNNAN
PÄIVÄKERHOISTA

Marika Korva

LASTEN AJATUKSIA SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOISTA

Marika Korva

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Lastentarhaopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Korva, Marika. ”Lasten ajatuksia seurakunnan päiväkerhoista”. Helsinki kevät 2015, 63 sivua, 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin toimipaikka, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajan virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää neljä- ja viisivuotiaiden lasten ajatuksia ja mielipiteitä Vihdin seurakunnan tarjoamista päiväkerhoista. Heidän äänensä kerhotoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeä kirkon varhaiskasvatukselle.

Opinnäytetyön teemoina ovat varhaiskasvatus, kirkon varhaiskasvatus sekä lasten osallisuus päiväkerhoissa ja sen toiminnan suunnittelussa. Työ koostuu teoriaosuudesta ja haastattelututkimusmateriaalista. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluina. Aineisto on analysoitu teemoittelemalla. Opinnäytetyön yhteistyökumppani oli Vihdin seurakunta ja erityisesti seurakunnan lapsi- ja perhetyö.

Tutkimusta varten on haastateltu 29:ää neljä- ja viisivuotiasta kerholaista. Tutkimus on tehty syksyllä 2014 ja talvella 2015 yksilöhaastatteluina kolmessa kerhopisteessä.

Tutkimustulosten mukaan lapset ovat tyytyväisiä seurakunnan tarjoamiin päiväkerhoihin. Päiväkerhoissa lapset tapaavat ystäviään, opettelevat sosiaalisia taitoja sekä ryhmässä toimintaa. Lasten toiveena oli lisätä kerhon päiväohjelmaan ulkoilua ja sisustaa kerhotilat iloisemmaksi, värikkäämmäksi ja mukavammaksi sekä modernisoida leluvalikoima

Asiasanat: seurakunnan päiväkerho, kirkon varhaiskasvatus, varhaiskasvatuslapsen puheenvuoro

ABSTRACT

Korva, Marika. Children's opinions On Church clubs. Spring 2015, 63p., 3 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to find out children's ideas and opinions of The Church of Vihti that provides day club for four and five year olds. Their opinions of day club activities are important to the church's early childhood education.

The thesis themes included early childhood education, church's early childhood education and the children's involvement in the club's day to day operational planning. This work consists of theory and interview material. The data was collected and analysed into sections. The cooperation partner was The Church of Vihti and especially their child and family work unit.

The study was based on interviews with 29 children who were between the ages of four and five years old. The study was conducted in the autumn of 2014 and winter of 2015 in their own club environment.

The results showed that the children were very happy with the day club offered by the parish. In day club the children meet their friends, learn social skills and acting in groups. The children's wish was to increase the club's day program with outdoor activities and to decorate club facilities with cheerful, colourful and comfortable surroundings, as well as to modernise the range of toys.

Keywords: church day care, church early childhood education, early childhood education and children's vocal opinion

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 VARHAISKASVATUS	9
2.1 Mitä on varhaiskasvatus	9
2.2 Varhaiskasvatuspalvelut	10
3 EVANKELISLUTERILAISEN SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUS	12
3.1 Evankelisluterilainen seurakunta kasvattajana	12
3.2 Spiritualiteetti	13
3.3 Hengellisyys	15
3.4 Seurakunta kasvatuskumppanina	16
4 SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ	18
4.1 Lapsiteologia	18
4.2 Seurakunnan päiväkerhot	19
5 OSALLISUUS, LEIKKI JA YMPÄRISTÖ	23
5.1 Lapsen osallisuus ja lapsen kuuleminen	23
5.2 Leikin tärkeys	25
5.3 Oppimisympäristö	27
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
7.1 Tutkimusympäristö	31
7.2 Kohderyhmä	33
7.3 Tutkimuksen suunnittelu	34
7.4 Tutkimusaineiston keruu	35
7.5 Teemahaastattelu	36
7.6 Tutkimuksen aineiston analysointi	37
8 LAPSET HAASTATELTAVINA	39
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
9.1 Perustiedot haastatteluihin vastanneista	42
9.2 Alkukysymykset	42
9.3 Kerhotilat	44
9.4 Millaista päiväkerhossa on?	45

9.5 Mitä lapset haluavat tehdä kerhossa?	46
9.6 Toiveet.....	47
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
11 POHDINTA	52
11.1 Luotettavuus ja eettisyys	52
11.2 Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu.....	53
11.3 Kehittäminen ja jatkotutkimusideat	56
LÄHTEET	57
LIITTEET	63
LIITE 1: Seurakunnan päiväkerhon aikataulu	63
LIITE 2: Kirje vanhemmille	64
LIITE 3: Haastattelukysymykset.....	65
LIITE 4: Lupa piirrustusten julkaisuun	66
LIITE 5: Tulosten käsittelyn materiaalia	67

1 JOHDANTO

Kasvava sosiaalinen eriarvoisuus, monikulttuurisuuden lisääntyminen, perhearvojen muuttuminen, seurakuntien säästöpainheet, rakenteiden muutokset sekä sosiaalisten medioiden kasvaminen luovat haasteita kirkon varhaiskasvatukselle. Kirkosta eroaminen näkyy kävijämäärien laskussa myös kirkon varhaiskasvatuksessa. (Lapset seurakuntalaisina 2013, 13.) Kirkon varhaiskasvatuksen tulee pysytellä mukana muuttuvassa kasvatusajattelussa, jossa lapsen äänen esille tuomista korostetaan. Kasvattaja antaa suuntaa ja tavoitteita kasvulle sekä ohjaa toimintaa oppijaa eli lasta kunnioittaen. Tätä näkemystä kutsutaan sosiokonstruktivismiksi (Halme 2010, 22). Kirkon varhaiskasvatus on laajentunut monimuotoiseksi toiminnaksi (Ojell 2013, 30). Perinteiset lapsi- ja perhetyön toimintatavat kuten kerhot, kirkkohetket ja retket, ovat saaneet rinnalleen sähköisen yhteydenpidon, sosiaalisen median ja verkostoyhteistyön muiden toimijoiden kanssa. Vihdin seurakunnalla on facebook-sivusto, lapsi- ja perhetyöllä on nettisivusto; siivensuojat.net ja kunnan nettisivustolta löytyy yhteinen toimintakalenteri. Kirkon varhaiskasvatuksen täytyy pystyä tarjoamaan perheille toimintaa, joka on mielekästä, merkityksellistä, kehittävää ja yleissivistävää. Seurakunnan lapsi- ja perhetyön toiminnot on oltava helposti lähestyttäviä paikkoja kaikille.

Lapsi tarvitsee hengelliseen kasvuunsa turvallisen kasvuympäristön ja turvalliset aikuiset. Hän tutkii ympäristöään kaikilla aisteillaan ja oppii myös tällä tavalla omasta uskostaan. (Kaihlanen 2013, 89.) Seurakunnan tulee tarjota lapsille tuttu ja turvallinen kasvuympäristö esimerkiksi perhepesän tai päiväkerhotoiminnan muodossa.

Seurakunnan lapsityö on hengellinen työmuoto, joka on kosketuksissa perheiden arkeen kaikkein läheisimmin. Kirkko haluaa olla ”läsnäolon kirkkona” ihmisten elämässä. Mitään kirkon työmuotoa ei tehdä kävijämäärien takia. Kirkko haluaa olla mukana ihmisten elämässä välittämässä Jeesuksen, Vapahtajan ja Kristuksen läsnäoloa. (Kantola 2004, 113–117.)

Seurakunnan lapsityön tekijöiden asenteilla ja toimintatavoilla on suuri merkitys siinä miten lapsen ääni tulee kuuluville toimintoja suunniteltaessa. Tänä päivänä seurakunnissa pyritään pääsemään eroon työaloja erottavista tekijöistä. Pyritään tekemään yhteistä työtä, jonka tavoitteena on laaja-alainen kasvatustyö toisten kasvatuksen työntekijöiden kanssa, kuten diakonian ja nuorisotyön kanssa, kirjoittaa Ojell (2013, 18). Perheiden ja lasten kuuleminen ja mukaan ottaminen toimintoja suunniteltaessa on yhteistä kasvatustyötä. Seurakunnan kasvatustyössä tulee ottaa huomioon, että toiminta on mielekästä lapsille. Näin se palvelee lapsen kehitystä ja kasvua kaikilla sen osa-alueilla, ei vain uskonnon näkökulmasta. Teema-aiheisilla päiväkerhoilla voidaan saada lapsi- ja perhetyötoiminta laadukkaaksi. Kasvattajien oman ammattitaidon kehittäminen vaatii jatkuvaa päivittämistä sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilökohtaisesti tulee arvioida omaa osaamista, toimintatapoja ja kehittymistarpeita. Yhteisöllisesti mietitään koko kasvatustiimin sen hetkisiä toimintatapoja. (Koivunen & Lehtinen 2015, 118.)

Ammatillinen kiinnostumiseni aiheeseen nousi työhistoriastani Vihdin seurakunnassa. Opinnäytetyöstä saatavaa materiaalia työntekijät voivat käyttää suunnitellessaan päiväkerhojen ohjelmarunkoja. Tein opinnäytetyöni Vihdin seurakunnan lapsi- ja perhetyölle. Seurakunnan toiveena oli, että opinnäytetyö selvittää lasten näkökulmia päiväkerhoista Vihdin seurakunnassa. Tarkoituksena oli selvittää lasten mielipiteet ja ajatukset päiväkerhoista, joissa he ovat kaudella 2014–2015.

Päiväkerhojen ohjelmarunko ja ympäristö on suunniteltava lapsen iän, kehityksen ja kiinnostuksen mukaan. (Lapsi on osallinen 2008, 24.) Kronqvistin (2011, 14–15) mukaan lapsen hyvinvointi syntyy hänen arvostamisestaan ja kuuntelemisestaan. Hyvinvoinnilla taataan edellytys kasvuille, oppimiselle ja kehitykselle. Tämä tapahtuu kehittämällä ympäristö, jossa kaikki lapset saavat parhaan mahdollisen alun elämälle. Tähän tarvitaan yhteistyötä eri kasvattajien välillä.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Mitä on varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet luovat valtakunnallisen pohjan varhaiskasvatuksen suunnittelulle. Tätä täydentävät seudulliset, alueelliset ja yksikkökohtaiset suunnitelmat. Jokaisella perhepäivähoidolla ja päiväkodilla on oltava oma varhaiskasvatussuunnitelmansa, jonka pitää sisältää vanhempien ja työntekijöiden näkemykset lapsen hyvinvointia edistävästä varhaiskasvatuksesta, kirjoittavat Piironen-Malmi ja Strömberg kirjassaan *Välittämisen pedagogiikka* (2008, 97, 103). Toiminnan perustana on lapsen perustarpeista huolehtiminen ja hyvä hoito, varhaiskasvatus koostuu sii lapsen kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 13) mukaan varhaiskasvatus on: *”pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta”*. Sen tavoitteina *“on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen omaehtoisella leikkimisellä on tärkeä osa suunnitelmassa”*. Lähtökohtana tähän on: *”varhaiskasvatussuunnitelma: kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukselliseen, mutta myös laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta”*. Halme (2010, 11) pohtii sitä mikä on tasapainoista ja mikä epätasapainoista kasvua. Hänen mukaansa kasvulla, kehityksellä ja oppimisella on aina joku suunta. Kasvattajilla tulee olla mielipide siitä, mikä on tasapainoista kasvua lapselle.

Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja saavutukset ovat muutoksessa. Yhteiskunta haluaa saada lapset tulevaisuudessa kilpailukykyiseksi työvoimaksi kansainvälisessä kilpailussa. Riskinä on lasten maailmankuvan muuttuminen itsekeskeiseksi; inhimillisyyden ja toisen huomioonottamisen katoaminen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 10.) Kasvattajille on annettu haasteellinen tehtävä varjella lapsuutta ja sen itseisarvoa sekä näyttää lapselle elämän oikea suunta.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu kolme kasvatuspäämäärää: *”henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen”*. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistämässä tärkeintä on, että jokainen lapsi on yksilö, jolle annetaan mahdollisuus kehittyä omana persoonallisuutenaan. Toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistamisen keskiössä on lähimmäisen rakkaus ja lapsen oma hyvä itsetunto. Kolmantena kasvatuspäämääränä on itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Se tarkoittaa sitä, että lapsi oppii ottamaan vastuuta omasta elämästään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.)

Uuden varhaiskasvatustilain mukaan lapsen osallistuminen laadukkaaseen varhaiskasvatukseen on säädettävä laissa lapsen oikeudeksi. Työryhmän mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat toteuttaa lapsen oikeus leikkiin ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Tavoitteina on myös tarjota lapsen iän ja kehityksen mukaista sekä kehitystä monipuolisesti tukevaa pedagogista toimintaa ja huolenpitoa sekä varmistaa kehittävä ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Tavoitteisiin on lisätty myös lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Kohti varhaiskasvatustilain 2014, 19–20, 72.)

2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Lapsen varhaiskasvatuksessa tarvitaan verkostoyhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta eri tahojen ja toimijoiden kesken. Vanhempien ja ammattilaisten hyvä yhteistyö tekee yhteisestä kasvatustehtävästä toimivan kokonaisuuden, joka on hyväksi lapselle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002:9, 13.) Halmeen (2010, 12) mukaan yhteistyötahoja voivat olla kunnalliset toimijat, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat, järjestöt, oppilaitokset ja sosiaalialan osaamiskeskukset, eli kaikki ne toimijat, jotka ovat lapsen ja hänen perheensä elämässä mukana.

Sosiaali-, terveys- ja opetustoimi muodostava kokonaisuuden, jotka järjestävät Suomessa varhaiskasvatuspalveluita lapsiperheille. Keskeisimmät varhaiskasvatuspalvelut ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, esiopetus sekä monenlaiset avoimet varhaiskasvatuspalvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002:9, 10.) Kuntien avoimia varhaiskasvatuspalveluita ovat avoimet päiväkodit sekä leikki- ja asukaspuistot. Seurakunnat ja järjestöt ovat mukana lapsiperheiden arjessa erilaisilla varhaiskasvatuspalveluilla ja toiminnoilla. (Alila & Eskelinen & Estola & Kahiluoto & Kinos & Pekuri & Polvinen & Laaksonen & Lamberg 2014, 34, 38.)

Evangelisluterilainen seurakunta on mukana lapsiperheen arjessa järjestämällä perhe- ja päiväkerhotoimintaa, retkiä, tapahtumia, kirkkohetkiä, leiriä sekä pyhäkoulutoimintaa (Lapsi on osallinen 2008, 11). Muita yhteistyötoimijoita lapsiperheen palvelu- ja tukijärjestelmässä ovat äitiys- ja lastenneuvolat, koulu-terveydenhuolto, muut terveyskeskuspalvelut ja erikoissairaanhoido, lastensuojelu, kasvatusta- ja perheneuvolat, opetustoimi sekä kulttuuri- ja liikuntatoimi (Alila ym. 2014, 34, 38). Kasvatuskumppanuuden täytyy olla suunniteltua ja tavoitteellista yhteistoimintaa perheen ja lapsen hyväksi (Halme 2010, 12).

3 EVANKELISLUTERILAISEN SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUS

3.1 Evankelisluterilainen seurakunta kasvattajana

Seurakunnan varhaiskasvatus on osa suomalaista valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta mukana kirkon kasvatuserityksessä on hengellisyys (Ojell 2013, 21). Seurakunnan järjestämät päiväkerhot poikkeavat kunnallisesta päivähoitosta. Tässä opinnäytetyössä käsitellään päiväkerhojen ajatusta: kelle seurakunnat tarjoavat kerhopalveluja, keitä siellä työskentelee ja mitä kerhoissa tehdään.

Kirkko on ollut aina kasvattava kirkko ja sillä on aina ollut kristillinen varhaiskasvatuksen perustehtävä. Seurakunnan varhaiskasvatus perustuu kirkon omaan arvopohjaan ja kristillisen uskon sisällöistä lähteviin tavoitteisiin; Jumalan rakkauteen ja elämään Kristuksen antaman esimerkin ja opetuksen mukaisesti. Lähtökohdat varhaiskasvatukselle tulevat Raamatusta; kaste- ja lähetyskäskystä, sekä lasten evankeliumista, kirkon lainsäädännöstä ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksesta. (Ojell 2013, 22.)

Kirkko on sitoutunut noudattamaan myös valtakunnallista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaa. Vasun mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena Suomessa on lisätä lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä on myös kirkon varhaiskasvatuksen tavoite. (Ojell 2013, 20–21; Lapsi on osallinen 2008, 9–11.)

Seurakunnan varhaiskasvatus voidaan nähdä kahdella tavalla. Seurakunnan varhaiskasvatustoiminta perustuu sen omiin lähtökohtiin ja määrittelyihin. Seurakunta on myös palvelijan ja tukijan roolissa esimerkiksi päiväkodeissa. Jumalanpalvelukset, kerhot ja muut toiminnot ovat seurakunnan omaa toimintaa, joka tukee lapsen kristillistä identiteettiä ja kasvua. Yhteistyö päiväkotien kanssa mentoroinnin, materiaalin ja virikkeiden tuojana on palvelijan ja tukijan rooli, jossa seurakunnan tulee ymmärtää valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Halme 2010, 40.)

Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin voidaan päästä noudattamalla YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksia. 14. artiklassa sanotaan seuraavasti: *"Lapselle tulee taata ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapaus"*. 27 artiklassa sanotaan: *"Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon"*. (Lapsi on osallinen 2008, 9-12; Lapset seurakuntalaisina 2013, 6.) Niillä tahoilla, jotka ovat omaksuneet lasten oikeudet, on visio paremmasta maailmasta lapsille ja tämän myötä paremmasta maailmasta kaikille. Tämä vaatii aikuisilta parempaa ymmärrystä lasten elämästä: siitä mikä on heille tärkeää ja miten he havaitsevat ja rakentavat sosiaalista maailmaa. (Freeman 1998, 443.)

Seurakunta tekee yhteistä työtä perheiden sekä julkisen ja kolmannen sektorin kanssa. Tämä on kasvatuskumppanuutta ja verkostotyötä, jolla eri toimijat voivat tukea ja täydentää toisiaan tiedoillaan, taidoillaan ja osaamisellaan. Hyvällä yhteistyöllä voidaan turvata ja taata seurakuntalaisten hyvinvointi. (Ruuskanen 2002, 118–119.)

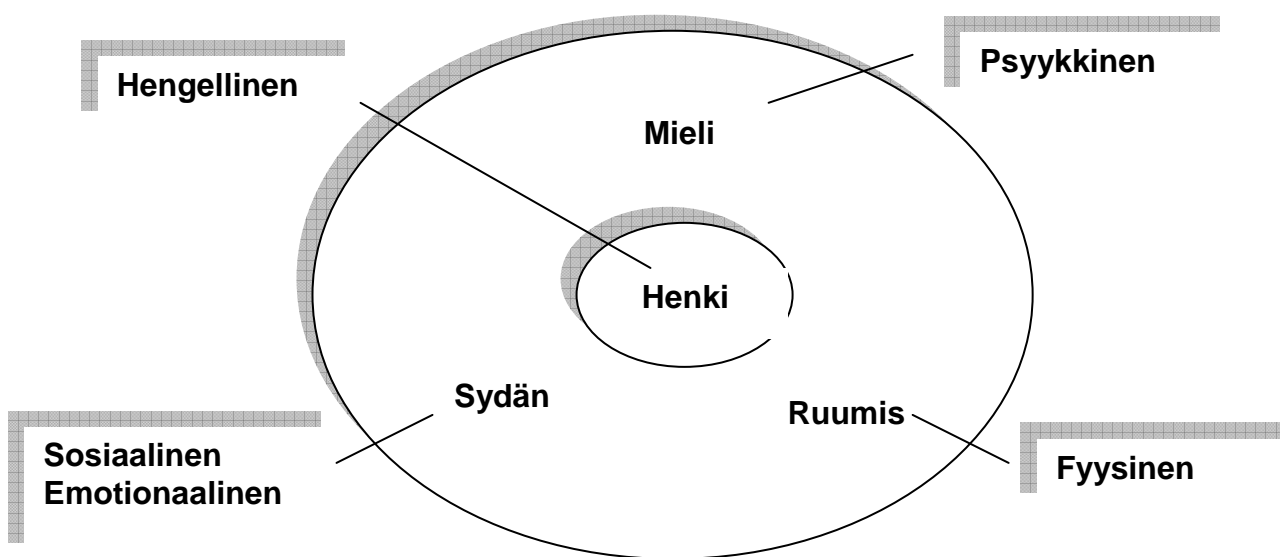
3.2 Spirituaaliteetti

Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjassa mainitut käsitteet fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalis-emotionaalisesta ja hengellisestä kasvusta sopivat yhteen kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen kanssa. Halmeen (2010, 42) mukaan seurakunnan tehtävän olevan ihmisen keskiön, hengen, tukeminen. Elämän katsotaan olevan Jumalan lahja ja tähän kirkko voi tarjota tukensa, jotta ihminen voi kasvaa itsenäiseksi ja omantunnon omistavaksi persoonaksi.

Lapsen spirituaaliteetin tukeminen on seurakunnan tehtävä, jossa on otettava huomioon fyysinen, emotionaalinen, hengellinen ja psyykkinen puoli, eli tukemisen on tapahduttava yhteydessä koko ihmiseen, kirjoittaa Halme (2010 42-43). Lapsi kokee spirituaaliteettikasvatuksen kokonaisvaltaisesti, missä kaikki alueet ovat yhteydessä toisiinsa (Jokela & Kangasmaa 2005, 63). Hänen spirituaaliteettiinsa vaikuttavat kulttuuriympäristö ja kodin uskonnollinen viitekehys (Halme 2008, 61). Päivittäinen spirituaalisuus lapsessa näkyy esimerkiksi

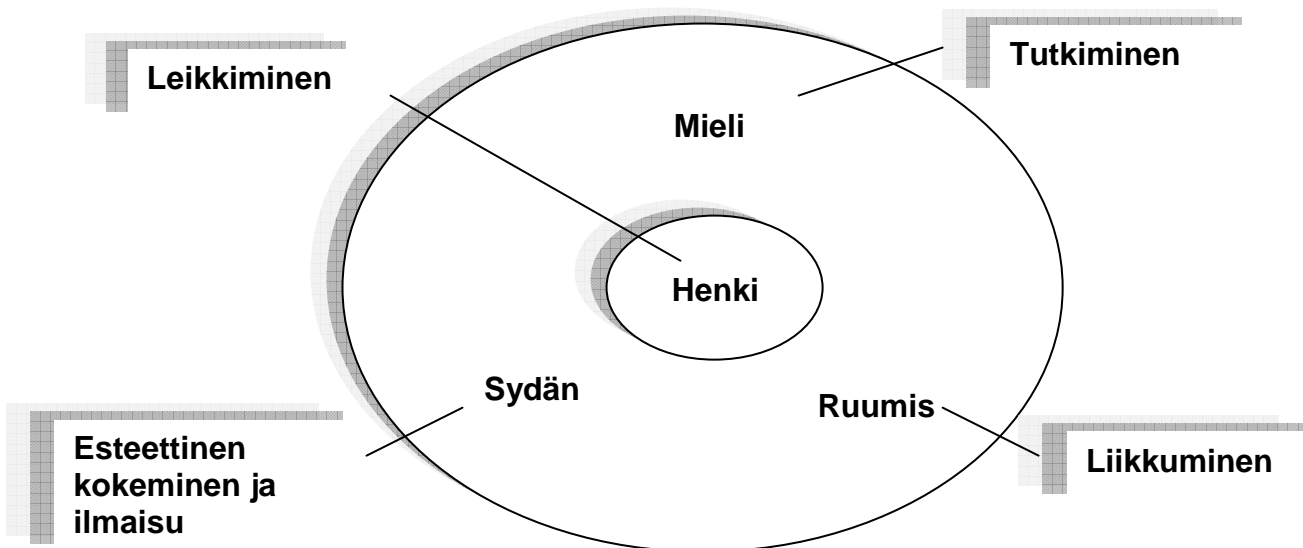
piirtämisessä, liikkumisessa, maalaamisessa ja laulamissa. Näillä lapsi voi löytää kosketuksen uskon maailmaan ja hänen mielikuvituksensa pääsee valloilleen. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 50.)

Kokonaisvaltainen ihmiskuva seurakunnan varhaiskasvatuksessa kertoo kristillisestä spiritualiteetin tukemisesta. Ihmisen keskiötä, henkeä, lähestytään ulkoisten puitteiden kautta. Kristillinen kasvatusta ei ole vain tiedon oppimista, vaan se on todeksi elämistä, ihmisen omaa käyttäytymistä ja toimimista. (Halme 2010, 42–43.)

KUVIO 1. Kokonaisvaltainen ihmiskuva seurakunnan varhaiskasvatuksessa (Halme 2010, 24)

Lapsen toimintatavat sijoittuvat kokonaisvaltaisessa ihmiskäsityksen ympyrässä kuvion yksi mukaisesti. Lapsella kaikki osa-alueet liittyvät ja yhdistyvät toisiinsa. Leikkiminen on kuviossa liittynyt keskiöön, henkeen. Se on Halmeen (2010, 34) mukaan tapa, jolla lapsi rakentaa omaa minuuttaan, ihmisyyden ydintään. Leikkiminen on lapsen maailmassa myös liikkumista, tutkimista ja esteettisyyttä. Kuviossa liikkuminen on liitetty ihmisen fyysiseen puoleen ja tutkiminen on osana ymmärrystä. Emotionaaliseen puoleen on yhdistynyt esteettinen kokeminen ja ilmaisu. Lapsen spirituaalikasvatuksessa tavoitteena on auttaa häntä löytämään oma herkkyys itsestään ja omasta elämästään. Hiljaisuuden tutkiminen ja eläminen tässä ja nyt ovat myös lapsen uskontokasvatuksen tavoitteita. (Kallioniemi 2008, 17.)

KUVIO 2. Lapsen toimintatavat kokonaisvaltaisen ihmiskäsityksen mukaan.
(Halme 2010, 34)

Spiritualiteetti tulee latinan sanasta spiritus eli henki ja viittaa Jumalan henkeen ja ihmisen henkeen. Nykyisin spiritualiteetti nähdään henkisyyden, hengellisyyden sekä uskonnollisuuden muodostamana kokonaisuutena. Lapsen luontaisiin ominaisuuksiin kuuluu spiritualiteetti, jolle tulee antaa mahdollisuus kehittyä. (Jokela & Kangasmaa 2005, 61–62.) Raunio (2003, 13–14) kirjoittaa, että Raamattu tuntee sanan pneumatikós, latinaksi spiritualitas. Sillä viitataan kaikkeen elämän toteutukseen, joka on yhteydessä Jumalan Henkeen. Määritteenä spiritualiteetti on elämän hengellinen ulottuvuus, joka on kaikille yksilöllistä. Spiritualiteettiin katsotaan kuuluvan menetelmät ja rakenteet, joita tarvitaan tietyn päämäärän saavuttamisessa.

3.3 Hengellisyys

Ketolan (2010, 145) mukaan suomalainen hengellisyys on tullut katolisten, luterilaisten, pietististen ja ortodoksisten perinteiden yhteisvaikutuksesta. Jumala on luterilaisessa hengellisyydessä tunnusomainen ja keskeinen sana. Lutherin mukaan Jumalan sana on ainoa asia, joka on kristilliselle elämälle

välttämätön. Raamatun lukeminen on yksi tärkeimmistä luterilaisen hengellisyuden muodoista.

”Henkisyys ja hengellisyys ovat liitoksissa toisiinsa. Henkisyys liitetään näkyvään maailmaan. Hengellisyys on asettumista pyhän ja äärettömän puhuteltavaksi, Jumalan kasvojen eteen”. (Halme 2013, 35.) Tulevaisuudentutkijat ovat ajatelleet henkisyudesta tulevan uusi megatrendi. Elämässä korostetaan yksilöllisyyttä; jokainen etsii ”sitä omaa juttua”, johon vaikutteita ja kokemuksia haetaan erilaisten asioiden kautta. Nykyisin uskontokasvatuksessa tarvitaan ymmärrystä oman uskonnon merkityksestä, mutta myös tietoa sen moninaisuudesta. (Halme 2010, 9–10.)

Kasvattajan tulee kohdata aidosti ja luontevasti lapsen hengellisyys. Lapsen kysymyksiä elämästä ja uskonnosta ei voi ohittaa tai sivuuttaa. Lapsi on luonnostaan utelias. Päiväkerhoissa tulisi ohjaajan osata tukea ja vahvistaa tätä piirrettä, koska näillä kokemuksilla lapsi kantaa hengellisyyttään ja uskoaan läpi elämänsä. Lapsen uskonnollinen kasvu ja kehitys tapahtuu siinä ympäristössä, missä hän päivittäin elää. Tähän kasvuun vaikuttavat vanhemmat ja aikuiset sekä heidän asenteet ja ajatuksensa. Kodin turvallinen ilmapiiri antaa lapselle mahdollisuuden tutustua rauhassa henkiseen kasvuunsa. (Luodeslampi 2013, 47.)

3.4 Seurakunta kasvatuskumppanina

Kirkon varhaiskasvatuksen ajatuksena on kirkon ja perheiden yhteinen kasvatuskumppanuus. Kirkon varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan ajatusta siitä, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja jokaisen elämä on arvokasta. Yhtenä tärkeänä tehtävänä seurakunnassa nähdään yksilön hengellisen elämän kasvun tukeminen. Kirkon varhaiskasvatuksen osa-alueita ovat lapsen kokonaisvaltainen kasvu, lapsi seurakuntalaisena ja perhe. Varhaiskasvatus kirkossa on lapsilähtöistä, mutta aikuisjohtoista. Työntekijöillä tulee olla riittävä ammatillinen tieto ja osaaminen kehityspsykologiasta ja varhaispedagogiikasta. (Ojell 2013, 20–23; Halme 2008, 203.) Kasvattajan tehtävänä on välittää

oikeanlaiset elämän arvot ja uskomukset sekä tukea ja kunnioittaa oppijaa. Riskinä on, että kasvattaja peilaa liian paljon omaa elämäänsä pedagogiseen opetukseen. (Halme 2008, 22.)

Kallialan (2013, 94–95) mukaan kirkon varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua arkisissa tilanteissa, leikeissä ja toiminnoissa erilaisin menetelmin. Päiväkerhoissa tuetaan lapsen oppimista, kehittymistä ja kasvamista leikin avulla. Leikki on lapselle luontainen tapa toimia. Hänen mielipiteitään tulee kuunnella toimintoja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Lapsen vanhemmat tuntevat parhaiten lapsensa. Työntekijä puolestaan tuo ammatillisen osaamisensa ja taitonsa tähän kasvatuskumppanuuteen. Vanhemmilla on oikeus osallistua lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. (Suomen-evankelisluterilainen kirkko 2005, 2.)

Seurakunnan ja yhteiskunnan varhaiskasvatussuunnitelmat voivat tukea toisiaan, koska molemmissa tuetaan ihmisen kokonaisvaltaista identiteettiä (Halme 2010, 39–40). Ojell (2008, 122) näkee, että suunnitelmien tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lisääminen sekä laajentaa moniammatillisen yhteistyötä eri palvelujen ja toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen aikana saatu uskontokasvatus tukee lapsen herkkyyttä ja kiinnostusta kohdata elämänkysymyksiä ja elämänpohdintoja. Kasvatuksen myötä myös erilaisten asenteiden ja käsityksien käsitteleminen on lapselle helpompaa. (Kallioniemi 2008, 23.) Yhtäläisyyksiä suunnitelmissä on esimerkiksi saduissa ja raamatunkertomuksissa, molemmat pyrkivät luomaan luottamusta, uskoa ja toivoa elämässä sekä ajatusta hyvään ja oikeudenmukaisuuteen (Kangasmaa ym. 2008, 51).

4 SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ

4.1 Lapsiteologia

Lapsiteologiassa täytyy selvittää, millainen lapsen maailma on. Kaikkein tärkeintä on lasten kysymysten kuuleminen ja ymmärtää, mitä he ajattelevat, pohtii Kantola (2004, 108–111). Lapset valloittavat maailmaa kysymystensä avulla. Lapsiteologian edellytykset rakentuvat yhdessäoloon lasten kanssa, tilaan, jossa lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja uskaltaa tuoda omat ajatuksensa julki. Haastavinta lapsiteologiassa on tehdä teologiaa, joka on merkityksellistä lapsille ja aikuisille. Aikuiset ovat lastensa mukana seurakunnan lapsityössä esimerkiksi tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Lapsiteologiassa haetaan lapselle paikkaa seurakuntaelämässä. Sen perusajatus on: ”Emme rakenna teologiaa ilman lasta, emmekä puhu lapsesta ilman teologiaa”. Seurakunnan tulee tarkastella oppejaan ja käytäntöjään tuoden niihin mukaan lapsen näkökulma. (Virtanen 2011.)

Uskontokasvatuksessa ollaan kosketuksissa ihmisten herkimpiin ja tärkeimpiin asioihin. Lasten uskontokasvatuksessa tulee huomioida, että edetään lapsen ehdoilla. Kasvattajalla on suuri vaikutus, koska ne asiat, jotka lapsi oppii ensimmäisten elinvuosien aikana uskontokasvatuksesta vaikuttavat lapseen koko loppuelämän ajan. (Halme 2010, 6.) Kasvattajan taitamattomuus ja moralisointi voivat aiheuttaa pienelle lapselle ahdistusta ja pelkoa uskontoa kohtaan. Myönteisellä suhtautumisella ja ilmapiirillä tuetaan lapsen luottamusta kristillisiin arvoihin. (Halme 2008, 189–190.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu lapsen oppimisen sisällölliset orientaatiot, joiden avulla lapsi oppii ja tutustuu aiheisiin. Orientaatiot ovat apuvälineitä, joilla lapsi oppii ymmärtämään ympäröivää maailmaa. Uskontokasvatus sisältyy uskonnollis-katsomukselliseen orientaatioon. Uskonnollis-katsomuksellisella orientaatiolla pyritään ohjaamaan lasta kohti uskonnollisia asioita ja ilmiöitä. Tarkoituksena on tutustua lapsen oman uskontoon ja sen tapoihin, perinteisiin ja käytäntöihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

korostetaan lapsen herkkyyttä. Uskontokasvatuksessa lapselle on annettava mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen sekä pohdintaan. Orientaatiossa tarjotaan lapselle mahdollisuutta oppia hallitsemaan omaa ympäristöään ja tutustumaan symboliikkaan. (Kallioniemi 2008, 15–17.) Lapsen uskontokasvatuksesta vastaa ensisijaisesti hänen vanhempansa (Kangasmaa ym. 2008, 40). Uskontokasvatuksesta varhaiskasvatuksessa sovitaan vanhempien kanssa ja ne tulisi kirjata lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Kallioniemi 2008, 15–17.)

4.2 Seurakunnan päiväkerhot

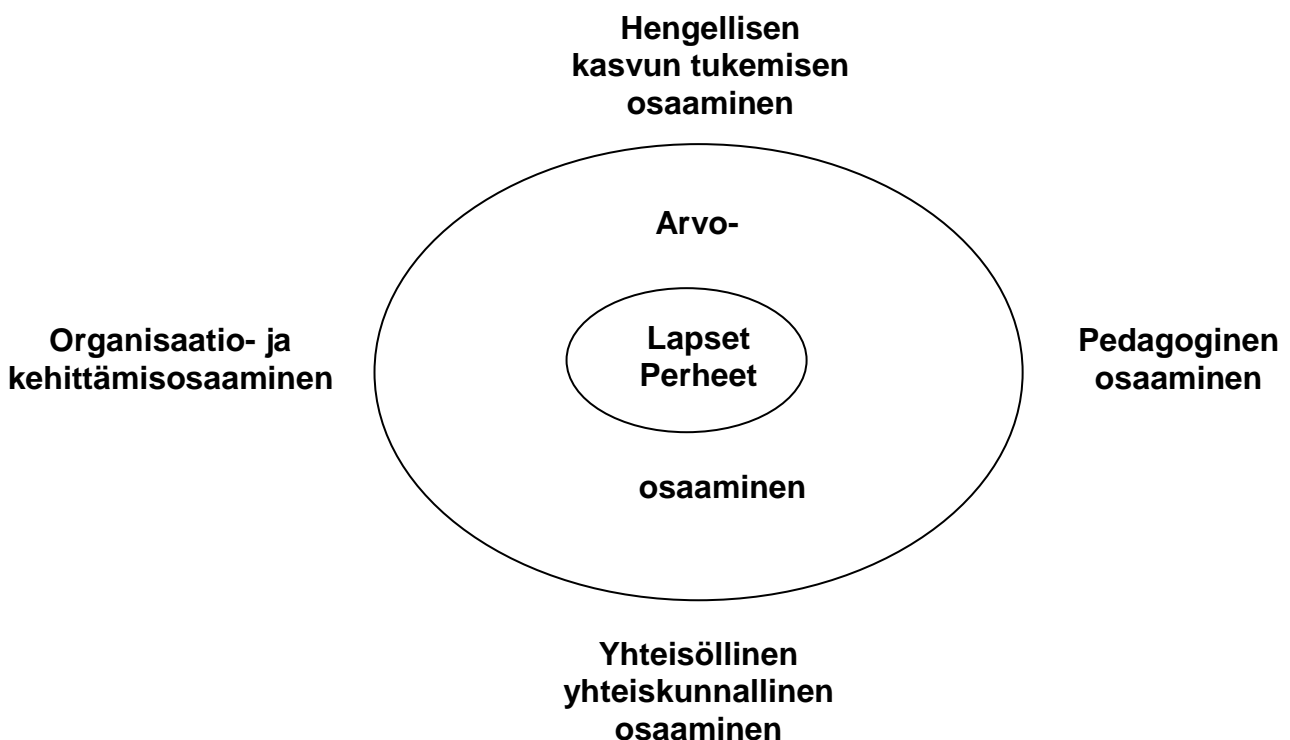
Seurakunnan varhaiskasvatusympäristön tulee tarjota lapselle mahdollisuuksia omakohtaisiin kokemuksiin pyhydestä, hiljaisuudesta ja kauneudesta. Kaihlanen (2013, 89) toteaa, että psyykkisen kasvuympäristön tulisi olla turvallinen, salliva ja rohkaiseva. Kerhoympäristössä lapsen tulee tuntea olevansa tervetullut ja hyväksytyt. Sallivassa ympäristössä saa epäonnistua ja yrittää uudelleen. Kantolan (2004, 111) mielestä seurakunnan lapsityö ei ole perheille lasten säilömispaikka tai hoitopaikka. Seurakuntien päivä- ja perhekerhot halutaan nähdä paikkoina, joissa lasten kysymykset tuovat esille puheen Jumalasta niin, että Jumalan rakkaus ja uskollisuus ympäröi heidät.

Päiväkerhoryhmät on seurakunnassa määritelty Kirkkohallituksen suositusten mukaisesti. Jokainen kerhoryhmä on omanlaisensa. Siihen vaikuttaa lasten ikä, lukumäärä ja sukupuoli. Nämä erot luovat haasteita ryhmän ohjaajille ja lapsille. Kerhoympäristön tulee luoda turvalliset puitteet lapsen kasvuun, kehitykselle ja oppimiselle (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009.)

Päiväkerhotyöllä on tarkoitus edistää lapsen omaa yksilöllistä ja sosiaalista kehitystä. Seurakunnan päiväkerhon yksi tärkeä tehtävä on kasteopetuksen antaminen ja perheen tukeminen kasvatustehtävässä. Päiväkerho kehitettiin työmuodoksi, joka ei kilpaile yhteiskunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Nykyisin päiväkerhoja ohjaavat koulutetut ja ammattitaitoiset lastenohjaajat, jotka tukevat työllään lapsen kokemuksia seurakunnasta ja hänen kristillistä kasvuaan. (Ojell 2013, 27–28; Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 19–20.) Seurakunnan

päiväkerhoihin voivat osallistua kaikki lapset, myös ne, jotka eivät kuulu evankelisluterilaiseen seurakuntaan. Päiväkerhoryhmien ja kävijämäärien suunta on ollut laskeva Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Vuonna 2011 päiväkerhojen ryhmien määrä oli 3610 ja 2012 määrä oli 3486. Kävijämäärät vuonna 2011 päiväkerhoissa olivat 48 528 ja vuonna 2012 määrä oli laskenut 46 693 kävijään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011–2012.)

Päiväkerhoissa työskentelevät lapsi- ja perhetyönperustutkinnon suorittaneet lastenohjaajat. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Lastenohjaajien ydinosaamiseen sisältyvät hengellisen kasvun tukeminen, pedagoginen osaaminen, organisaatio- ja kehittämisosaaminen sekä yhteisöllinen yhteiskunnallinen osaaminen. Ohjaajan tulee edistää myös kasvua tukevaa toimintaympäristöä. Seuraavassa kuviossa nähdään, kuinka lastenohjaajan työn ydin ovat lapset ja perheet ja työn lähtökohtana on kristillinen arvo-osaaminen. Kaikki neljä ydinosaamisaluetta tukevat toisiaan lastenohjaajan ammatissa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 20–21.)

KUVIO 3. Lastenohjaajan ydinosaamisalueet. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 18)

On tärkeää, että lastenohjaajalla on ajanmukainen ammatin kasvatustieteellinen ja varhaiskasvatuksellinen perusta sekä pedagogiset taidot, ohjaaja hallitsee teologisen kasvatuksen perustat ja että hänen kristillinen arvopohjansa ja uskontokasvatuksensa ovat ydinosaamisalueen mukaiset. Työosaamiseen kuuluvat myös vastuullisuus ja seurakunnan varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä yhteistyö muiden sektoreiden kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 20–21.) McLeodin (2008, 108) mukaan aikuisen täytyy mennä lattialle lasten tasolle, olematta kuin ”torni” heidän silmissään. Vuorovaikutuksessa lapsen kanssa aikuisen täytyy poimia vihjeitä lapsen kognitiivisesta tasosta. Hänen täytyy myös tiedostaa, miten käyttää kieltä, jotta molemmat tulevat ymmärretyiksi. Kokemus on tärkeää työskennellessään lasten kanssa. Ennen kuin aloittaa työn, jossa on vuorovaikutuksessa lasten kanssa, on hyvä vietää mahdollisimman paljon aikaa lasten kanssa. Tällä tavalla voi valmistautua kohtaamaan heidät rennosti ja turvallisesti. Veijo Virsun mukaan, aikuisilta, jotka työskentelevät lasten kanssa, vaaditaan kehityspsykologiasta, varhaiskasvatuksellista tietoa sekä ”roinansietokykyä” (Kalliala 2013, 103).

Päiväkerhojen toimintaa suunnittelevat lastenohjaajat joko ryhmissä tai pareittain. Saarinen (2013, 118, 120–124) toteaa, että seurakuntien varhaiskasvatuksessa on vahva perinne etukäteissuunnittelusta. Tämä perustuu parhaimmillaan lasten pitkäaikaiselle havainnoinille ja täten lasten kiinnostuksen kohteet on huomioitu. Päiväkerhojen toiminnan suunnittelussa tämä ei toteudu, jos suunnittelu tehdään ennen kerhokauden alkua. Silloin ei vielä tiedetä ryhmän toimivuutta, ryhmän erityistarpeita eikä tunneta lapsia. Seurakunnan päiväkerhojen suunnittelu pohjautuu etukäteissuunnittelun lisäksi teemalähtöiseen suunnitteluun. Päiväkerhojen teemat kulkevat kirkkovuoden kalenterin juhlien mukaan. Toiminta suunnitellaan esimerkiksi pääsiäisen, adventin, joulun sekä mikkelinpäivän ympärille. Etukäteissuunnittelun vastakohta on spontaani suunnittelukulttuuri, joka mahdollistaa lapsen puheenvuoron esille tulemisen. Spontaani suunnittelu korostaa lapsen kiinnostuksen kohteita ja kertoo sen mitä he haluavat päiväkerhossa tehdä. Toiminnan suunnittelussa korostetaan lapsilähtöisyyttä, lasten ideat ja ajatukset ovat tärkeä osa kasvatuksessa. Projektisuunnittelu on pitkäkestoista, joka on syntynyt lapsilähtöisen kasvatuksen ajatuksesta. Lasten ajatuksia voidaan selvittää erilaisin

menetelmin esimerkiksi sadutuksella, havainnoinnilla ja haastatteluilla. Myös lapsen kehonkieli kertoo paljon hänen sanattomista mielipiteistään.

Aikuisen, joka on lapsen kanssa tekemisissä päiväkodissa tai päiväkerhossa, täytyy olla rehellinen ja suora. Hän ei voi teeskennellä olevansa jotain, mitä hän ei ole, koska tällöin lapsen on vaikea ymmärtää, mitä aikuinen haluaa viestittää hänelle. Juul (2006, 90) kirjoittaa, että aikuisten on oltava aitoja, läsnäolevia ja yksiselitteisiä, jotta he voivat osoittaa lapsille, kuinka heidän tulee käyttäytyä ja kuinka toisia ihmisiä kohdellaan (Juul 2006, 90). Seurakunnan päiväkerhoissa ohjaajan oma ammatillisuus ja empaattisuus ovat työvälaineitä, joita hänen tulee osata käyttää työssään lasten kanssa. Turtiainen (2001, 60) toteaa, että lapsen kuuleminen on ensisijaisesti kuulemista ajan kanssa ja herkistymistä lasten yksilöllisille tarpeille ja toiveille. Lapset tarvitsevat kasvussaan vakaita ja pysyviä kiintymyssuhteita. Seurakunnan päiväkerhoissa tuttu ryhmä ja tuttu lastenohjaaja tuovat turvallisuutta lasten elämään. (Kantola 2004, 116.) Seurakunta pystyy tarjoamaan tuttua ja turvallista saman aikuisen läsnäoloa esimerkiksi järjestämällä lastenohjaajalle jatkumon Vesseleistä Viikareihin. Tätä voidaan hyödyntää, jos resurssit ovat kohdallaan.

Kirkon varhaiskasvatusta on kritisoitu ”penkittämisestä”, kirjoittaa Haapsalo (2013, 41, 43). Paikoillaan istuttaminen ei ole tämän päivän pedagogiikkaa. Lapselle liikkuminen on luontaista ja omaehtoista. Lapsi aistii ympäristöään koko kehoaan käyttäen. Kehon kieli välittää hänen tunnetilojaan ja kokemuksiaan. Päiväkerhoissa ohjaajan tehtävä on nähdä jokaiselle lapselle ominainen ilmaisukanava ja huomioida se toiminnan suunnittelussa.

5 OSALLISUUS, LEIKKI JA YMPÄRISTÖ

5.1 Lapsen osallisuus ja lapsen kuuleminen

Osallisuuden määrittely käsitteenä vaihtelee riippuen siitä, kuka sen määrittelee ja milloin ja missä, kirjoittaa Heinonen (2014, 4). Osallisuus on lapsen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta sekä jäsenyydestä yhteiskunnassamme omana itsenään. Heinonen jatkaa, että osallistuminen on toimintana osallisuutta edistävää. Suomen perustuslaissa (1999/731) todetaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Heidän tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaaviin itseään koskeviin asioihin. Lasten oikeus osallisuuteen on säädetty laissa ja se on kansainvälisellä tasolla määritelty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. Lapsilla on oikeus tuoda julki mielipiteensä heitä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti, toteavat Hotari, Oranen ja Pösö (2013, 149). Lasten osallisuutta voidaan tarkastella Shierin mallin mukaan viiden portaan avulla.

Mallissa tarkastellaan aikuisten valmiuksia, mahdollisuuksia ja velvoitteita suhteessa lasten osallisuuteen. Ensimmäisellä portaalla on: lasten kuunteleminen. Voidaan pohtia, onko lastenohjaajilla riittävästi aikaa kuunnella lasta ja onko päiväkerhoissa tarvittava määrä työntekijäresursseja. Toisella tasolla keskitytään lasten mielipiteiden ilmaisun tukemiseen. Seurakunnassa voidaan miettiä, löytyykö työntekijöiltä tarvittavaa osaamista tähän. Kolmannella tasolla otetaan huomioon lasten näkemykset. Aikuisen täytyy ajatella, pystyykö hän ottamaan lasten ajatukset vakavasti. Jotta lapsen oikeuksien minimiedellytys täytyisi, pitää näiden kolmen ensimmäisen portaan toteutua. Neljännessä portaassa lapset otetaan mukaan päätöksentekoon. Päiväkerhoja suunniteltaessa lasten osallisuus ei tällä hetkellä toteudu, mutta olisiko se mahdollista tulevina vuosina? Viimeisellä portaalla lasten kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta. Työntekijöiden tulee miettiä, ollaanko valmiita jakamaan näitä asioita lasten kanssa ja tiedetäänkö lainsäädännön asettamat työntekijän vastuurajat. (Hotari & Oranen & Pösö 2013, 151–152.)

Nigel Thomasin mukaan lapsen osallisuus voidaan jakaa kuuteen eri ulottuvuuteen. Ensimmäinen ulottuvuus koskee lapsen mahdollisuutta valita. Hän voi päättää osallistuuko toimintaan vai ei. Toisena ulottuvuutena on lapsen oikeus tiedon saantiin, esimerkiksi omista oikeuksistaan. Lapsella on myös mahdollisuus vaikuttaa prosesseihin. Neljäntenä ulottuvuutena on lapsen oikeus ilmaista itseään ja omia mielipiteitään. Lapsella on oikeus saada apua ja tukea itsensä ilmaisuun. Kuudentena ulottuvuutena on vielä lapsen mahdollisuus saada apua itsensä ilmaisuun. (Hotari ym. 2013, 153.)

Seurakuntaelämässä lapset ja aikuiset ovat tasa-vertaisia seurakuntalaisia. Lasten äänen kuuluminen, täysivaltainen toimijuus ja osallistuminen seurakuntaelämään vahvistavat hänen uskoaan. (Kinnunen 2011, 97–98.) Osallisuus seurakunnan toiminnassa lapsen ikäkaudelle sopivalla tavalla edistää lapsen positiivista minäkuvaa. Toiminta seurakunnassa edistää myös lapsen ymmärrystä asioihin vaikuttamisesta. (Lapsi on osallinen 2008, 32.) Seurakuntien työntekijöiltä vaaditaan uudenlaista ajatus- ja suhtautumistapaa lapsilähtöiselle osallisuudelle palvelutehtävissä. Englannin yhdistynyt reformoitu kirkko, jonka teologiset juuret ovat kalvinismissa, on miettinyt lasten asemaa kirkossa. Heidän ajatuksiinsa kuuluu, että lapset palvelevat kirkossa siinä missä aikuisetkin. Kaikenikäiset ovat evankeliumin kertojia. Lasten ja aikuisten lahjojen löytäminen ja niissä tukeminen ovat seurakunnan avaintemoja. Yksi tärkeimmistä asioista on lasten tasavertaisuus seurakunnassa ja se tulee muistaa jaettaessa resursseja, tiloja, rahaa ja aikaa. (Kinnunen 2011, 97–98.)

Näitä teemoja pitäisi myös Suomessa toteuttaa. Usein työntekijät suorittavat itse palvelutehtävät, myös ne joihin seurakuntalaiset voisivat osallistua. Syinä tähän voivat olla, nopeus ja helppus viedä tehtävät eteenpäin. Joskus syynä voi olla myös epätietoisuuden sietämättömyys siinä, kuinka tehtävät sujuvat seurakuntalaisilta, erityisesti lapsilta. Lapsi tarvitsee usein apua ja ohjausta tehtävässään ja se vaatii henkilökunnalta oman työpanoksen lisäämistä. (Kinnunen 2011, 97–98.)

Lapsen hyvinvoinnin perusedellytyksenä pidetään nykyisin sitä, että lapset saavat oman äänensä kuuluviin. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa omaa

elämänsä koskeviin päätöksiin ja asioihin, toteaa Turtiainen (2001, 171). Lapsille tulee antaa mahdollisuus olla osallistuva ja vaikuttava kuntalainen; heillä nähdään olevan siihen oikeus (Kunnat.net, 2000, 8). Lapsilähtöisessä kasvatuksessa kasvatusta lähtee lapsesta, kirjoittaa Lautela (2011, 139). Lapsen kohtaaminen edellyttää kasvattajalta rakastavaa ja kunnioittavaa asennetta. Tilanteessa kasvattaja ja lapsi ovat molemmat vuorovaikutuksessa toisiinsa.

Turtiainen mukaan (2001, 178) lapsen kuulemisessa on tärkeää, että hänen ajatukset ja mielipiteet otetaan huomioon ja niitä kunnioitetaan. Ei riitä, että lapsia vain kuullaan, vaan yhteiskunnan täytyy pystyä myös toteuttamaan lasten toiveita päiväkodeissa, kolmannen sektorin palveluissa ja kouluissa. Lapsen kuulemisessa, yritetään kuunnella lasta ilman arviointia, ohjaamista ja manipulointia. Lapsille ei anneta valtaa päätösten tekoon, mutta heidän ajatuksillaan on arvoa tehtäessä päätöksiä, jotka koskettavat lapsia.

Alle kouluikäisen lapsen kuulemisessa aikuisen osuus tiedon välittäjänä ja tulkitsijana on merkittävä. Lapselta tullut tieto kulkee aikuisen kautta. Riskinä voi olla, että lapsen mielipide ja ajatus jäävät sivuosaan ja todellisuudessa puhutaan aikuisen mielipiteistä. (Turtiainen 2001, 176–177.)

5.2 Leikin tärkeys

Leikki on vapaaehtoista toimintaa, joka poikkeaa tavallisesta elämästä. Näin ranskalainen sosiologi Roger Caillois on määritellyt leikin. Leikkimään lapset oppivat kulttuurista huolimatta, ennen kuin he oppivat puhumaan. Lapsen leikkiä voidaan kuvata seuraavasti: leikki on ennakoimatonta, tuottamatonta ja siinä korostuu säännönmukaisuus ja kuvitteellisuus. (Kalliala 2013, 94–95.) Leikkiin sisältää ilon ja riemun tunteen. Leikin kautta lapsi oppii huomaamatta asioita, hän ei leiki oppiakseen. (Kalliala 2013, 95.)

Leikin avulla lapsi oppii sosiaalista kanssakäymistä ja hänen kielensä kehittyy. Leikkiminen edistää lapsen tietoja ja taitoja. Nykyään leikin arvostus on vähentynyt. Lapsille tarjotaan taukoamatta erilaisia virikkeitä, harrastuksia ja tietokonemaailmaa. Luovaan ja spontaaniin leikkimiseen ei ole aikaa, koska

yhteiskunta arvostaa suorittamista myös lasten maailmassa. (Hansson & Oscarsson 2006, 97; Eriksson & Ahlström 2006, 111.)

Aikuisen on hyvä olla tietoinen erilaisista leikintekijöistä, mitkä vaikuttavat lasten kehitykseen ja oppimiseen. Lasten leikki kertoo heidän oppimisestaan, kehityksestään ja sosialisuudestaan. Leikin tuomat kokemukset ja tuntemukset vahvistavat lapsen oppimista ja kehitystä. Leikki on lapselle kiehtovaa, nautinnollista ja hauskaa. (Lillemyr 2009, 7.) Leikin avulla lapsi tutkii ja käsittelee kokemuksiaan, tunteitaan ja oppimiaan asioita. Lapsi kokee ja oppii ympäröivää maailmaa leikin kautta. Aikuisen tuki, ohjaus ja läsnäolo ovat tärkeitä lapsen leikissä. Aikuinen voi osallistumisellaan rohkaista lasta pitkäjänteiseen leikkiin. Lapsen on helpompaa päästä osallistuva aikuinen lähemmäksi itseään ja sisintään. Läsnäolevaa aikuista voidaan tarvita joskus myös leikin konfliktitilanteissa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 53–54.)

Leikki on moninaista ja sen luonne voi muuttua nopeasti vaihtelevista syistä. Esimerkiksi lapsi voi lähteä kesken pelin tai uusi lapsi liittyy siihen mukaan. Leikki voidaan kokea myös ongelmanratkaisuprosessina, jossa lapsi tutkii ympäristöään ja itseään suhteessa kykyihinsä, tarpeisiinsa, kiinnostuksiinsa ja muihin olosuhteisiin. (Lillemyr 2009, 6.) Aikuinen antaa lapselle tilaa selvittää tilanteet, mutta hänen läsnäolonsa tuo turvallisuuden tunteen. Leikki on aikaan ja paikkaan sidottu tapahtuma, jossa leikkiympäristöllä on suuri vaikutus. Fyysisen leikkitalan tulee antaa mahdollisuus leikkimiseen ja sallia leikki, toteavat Manninen & Burman & Koivunen & Kuittinen & Luukannel & Passi & Särkkä (2007, 97).

Lapset haluavat leikkiä paikoissa, joissa he voivat kaivaa maata, rakentaa majoja, käyttää työkaluja, kokeilla tulta ja vettä. He haluavat ottaa riskejä ja oppia voittamaan ne. Leikkipuistot ja ulkoleikkialueet voivat tarjota lapsille näitä elämyksiä. Kasvattajien huolenaihe on, että nykypäivän teknologian yhteiskunnassa lapsille tarjotaan vähemmän luonnon aistikokemuksia. Tämän vuoksi leikkialueiden tulisi tarjota näitä aistikokemuksia. Lapselle on tärkeää saada kokea erilaiset materiaalit kaikilla aistellaan. (Scarlett, Naudeau, Saloniuss-Paternak & Ponte 2005, 168, 172.)

Leikki on mukana lapsen uskonnollisessa opetuksessa ja kasvatuksessa. Elämyksellisyys, havainnollisuus ja toiminnallisuus ovat keskeisiä periaatteita kaikissa oppimistilanteissa päivittäin. Elämykset avaavat lapselle uskonnon merkityksen jokapäiväisessä elämässä. Havainnoimalla pystytään varmistamaan, että lapsi ymmärtää sen sanoman. Toiminnan kautta hän voi itse hahmottaa, millä tavalla kristinuskon sisältö on hänen omassa elämässään. (Kallioniemi 2004, 58–59.) Kultaisessa säännössä sanotaan: ”*Kaiken mitä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te myös heille*”. Leikin avulla lapsi oppii toisen ihmisen kunnioittamista; myös vastustajansa. (Halme 2010, 35.) Kristinuskon sisältö on pysynyt samanlaisena vuosikymmenien ajan. ”*Olisko mahdollista muuttaa kasvatus siten, että lapsen maailma ja meitä ympäröivä uskonnollinen maailma saataisiin vuoropuheluun keskenään?*”. Uskontokasvatus pitäisi antaa virikkeitä kasvuun ja kehitykseen. Se ei saa olla määräilevä ja manipuloiva. (Pellikka 2011, 151–152.)

5.3 Oppimisympäristö

Lapsiystävällinen ympäristö on turvallinen. Se tarjoaa toimintamahdollisuuksia ja antaa tilaa vapaalle liikkumiselle. Näiden lisäksi ympäristö on salaperäinen, monipuolinen ja kiehtova. (Kytä 2003, 71, 74.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 17–18) mukaan varhaiskasvatustyö koostuu fyysisten, sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden kokonaisuudesta. Mukaan liitetään myös toiminnalliset, pedagogiset ja kulttuuriset tekijät. Fyysinen ympäristö koostuu rakenteellisista tekijöistä, missä lapset ja kasvattajat päivittäin toimivat. Psykkinen ja sosiaalinen ympäristö sisältävät ilmapiirin, vuorovaikutussuhteet sekä ryhmädynamiikan. Toiminnallinen ympäristö tarjoaa lapsille hyvät puitteet toimintaan. Kulttuurinen toimintaympäristö kehittää kulttuurituntemusta. Pedagoginen ympäristö sisältää oppimiseen tarvittavat puitteet. (Koivunen & Lehtinen 2015, 112.)

Hyvin suunniteltuun ja viihtyisään ympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö ja erilaiset materiaalit ja välineet. Toimivassa tilassa lapsi voi turvallisesti leikkiä, tutkia, liikkua ja ilmaista itseään. Kasvattajien tulee

havannoida ja arvioida ympäristöä säännöllisesti. Lapselle tärkeimmän oppimisympäristön muodostaa jokapäiväisen arjen. (Vihdin kunnan esiopetus-suunnitelma 2011, 5.)

Lapset ovat useassa seurakunnassa eniten tiloja käyttävä ryhmä. Tästä syystä oli tärkeää selvittää lasten mielipide kerhotiloista, jotta niistä saadaan heidän kehityksensä ja kasvunsa kannalta oikeanlaiset: siistit, viihtyisät, virikkeelliset, mukavat ja ennen kaikkea turvalliset. Yleensä aikuiset vastaavat tilojen sisustamisesta. Heidän tulisi sisustamista miettiessään mennä lapsen korkeudelle eli kyykkyyän ja tutkia kerhotilaa lapsen silmin. Kaihlasan (2013, 85–86) mukaan kannattaa kiinnittää huomiota siihen, mitä lapsi näkee ja mihin hän ulottuu katseellaan ja käsillään.

Päiväkerhoympäristö rakentuu fyysisestä, psyykkisestä ja hengellisestä kasvuympäristöstä. Fyysiseen ympäristöön kuuluvat tilat, materiaalit ja välineet. Psykkinen ympäristö rakentuu turvallisuudesta, vuorovaikutuksesta, kasvatuskumppanuudesta, arvoista ja asenteista. Hengellisessä ympäristössä kunnioitetaan lapsen hengellistä herkkyyttä. Kasvattajalla on vastuu uudistaa, kehittää ja ylläpitää lapsen kasvuympäristöä kehitysastetta vastaavalle tasolle. (Kaihlanen 2013, 84.)

Tila syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tiloissa ei ole vain materiaalia, vaan siihen liittyvät kokemukselliset ja symboliset tasot. (Rutanen 2013, 96.) Päiväkerhoissa tulisi hyödyntää lasten omaa mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä tiloille ja esineille. Mikäli pöydän alle mahtuu leikkimään, ohjaajien tulisi innoittaa lapsia myös tekemään tällaisia asioita. Usein aikuisten omat asenteet vaikuttavat uusien asioiden toteuttamiseen (Turja 2011, 53). Päiväkotien kalusteissa, niiden väreissä ja materiaalissa, tulisi ottaa huomioon lapsen aistien kehittyminen. Sama pätee päiväkerhojen kalusteisiin; ympäristö on osa pedagogiikkaa. Lapsen elämään tuo turvallisuutta, että asiat ja tavarat ovat omilla paikoillaan, ja hänen tahtoaan vahvistaa tekemisen säännöllinen toistuminen, toteaa Lautela (2011, 146).

Seurakunnan päiväkerhoissa tulisi luoda esteettiset tilat, jotka antavat mahdollisuuden hiljentymiseen, pohdintaan, omaan rauhaan, mutta myös tilan

liikkumiselle ja toiminnalle (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2005). Aivotutkija Veijo Virsu on puhunut runsastetun ympäristön puolesta ja toteaa, että lapselle hyvä ympäristö on usein erilainen kuin aikuisen (Kalliala 2013, 103).

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää Vihdin seurakunnan päiväkerhoja lasten näkökulmasta. Työn teemoina oli selvittää mitä toiveita, odotuksia ja kehitysehdotuksia lapsilla on päiväkerhoista ja niiden toiminnasta. Työssä kartoitettiin myös lasten mielipiteitä kerhotiloista, joita he käyttävät. Tutkimuskysymykset ovat :

- Millä mielellä lapset tulevat kerhoon?
- Millaista päiväkerhoissa on?
- Mitä mieltä lapset ovat käyttämistään kerhotiloista?
- Mitä lapset ajattelivat päiväkerhotoiminnasta yleisesti?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusympäristö

Vihdissä päiväkerhoihin voivat osallistua kaikki kolme– neljä– ja viisivuotiaat lapset. Päiväkerholaisen ei tarvitse kuulua kirkkoon osallistuakseen kerhoon, mikäli heidän vanhempansa hyväksyvät kristillisen kasvatuksen. Kerhokausi alkaa elokuussa ja loppuu toukokuussa. Kerhoihin haetaan edellisen kevään aikana sähköisellä hakulomakkeella. Hakuajan puitteessa tulleista hakemuksista kerholaiset valitaan arpomalla. Sukupuolijakauma kerhoissa vaihtelee kausittain. (Saine, 2014.) Kerhoissa, joissa tein haastattelut, jakauma oli 40 tyttöä ja 43 poikaa.

Vihdin seurakunnassa on 68 työntekijää ja lapsi- ja perhetyössä heistä 20. Lapsi- ja perhetyön johtotiimiin kuuluvat työalajohtaja, kaksi lapsityönohjaajaa sekä lapsi- ja perhetyön pappi. Lastenohjaajia seurakunnassa on 14 ja perhetyönohjaajia kaksi. Vihdin seurakunnan lapsi- ja perhetyö on toiminnaltaan monimuotoista. Toimintaan kuuluvat perhe-, päivä- ja iltapäiväkerhotoiminta, retket, leirit ja laaja-alainen perhetyö. (Saine 2014.)

Vihdissä on yhdistetty lapsi- ja perhetyö sekä nuorisotyö yhteiseksi Kasvutiimiksi. Kukkasniemen (2015) mukaan Kasvu-sanasta seuraavaa: Se on dynaaminen ja kasvamisen tapahtumaa kuvaava. Kasvua tapahtuu läpi elämän. Terminologisesti sanaa kasvu käyttäen myös työntekijän ja seurakuntalaisen roolit asettuvat samalle tasolle, johon seurakunnassa on pyritty. Seurakunnan työntekijät ovat kasvun kumppaneita, rinnallakulkijoita, joskus myös tukijoita. Tehtävä on ainutlaatuinen, opetuksen antaminen, mutta sitäkin tehtävää halutaan toteuttaa kasvun kumppanuuden näkökulmasta.

Vihdin seurakunnan päiväkerhojen kävijämäärä on pysynyt usean vuoden ajan vakaana. Vuonna 2012 syyskaudella Vihdissä oli 15 päiväkerhoa ja lapsia kerhoissa oli 141. Vuonna 2013 kerhojen määrä oli 9 ja lapsia 120. Syksyllä 2014 päiväkerhoja Vihdissä oli 9 ja lapsia kerhoissa 115. Vihdissä päiväkerhojen määrä on hiukan pudonnut vuodesta 2012, koska seurakunta lakkautti

tuolloin sivukylien päiväkerhot. Syynä kerhojen lakkautukseen oli muiden toimijoiden tulo sivukylille: seurakunta ei halua kilpailla muiden palvelujen tuottajien kanssa vaan tehdä eri toimijoiden kanssa yhteistyötä. Vihdissä päiväkerhot ovat perheiden suosiossa. Syiksi Saine totesi, että seurakunta tarjoaa laadukasta kerhotoimintaa eri-ikäisille lapsille. Seurakunta on tuttu, turvallinen ja paikallinen toimija kunnassa. Perheet haluavat lapsilleen säännöllistä viikkotoimintaa, joka on mielekästä ja hyödyllistä. (Saine, 2014.)

TAULUKKO 1. Päiväkerhot Vihdin seurakunta. (Saine, 2014)

2012 Syksy	2013 Syksy	2014 Syksy
141 lasta	120 lasta	115 lasta
15 kerhoa	9 kerhoa	9 kerhoa

Päiväkerhotoiminnan runko on samantapainen jokaisessa kerhoryhmässä lasten iästä riippumatta. Kausisuunnitelma tehdään etukäteissuunnitteluna lastenohjaajien toimesta edellisen kauden keväällä. Kerhoissa seurataan kirkkovuoden kalenteria. Kerho aika on neljä- ja viisivuotiailla 2,5 tuntia kaksi kertaa viikossa. Lapsen tullessa päiväkerhoon, hän aloittaa kerhon palapelin kokoamisella tai pelin pelaamisella. Sen jälkeen on alkupiirin vuoro, jossa esimerkiksi tutkitaan kalenterista viikonpäivä, päivämäärä, kuukausi ja vuosi. Alkupiirin aikana lauletaan, lorutellaan ja jutellaan lasten kanssa. Seuraavaksi on vuorossa askartelua, maalausta, muovailua tai jotain muuta kädentöitä. Tämän jälkeen on hartauden vuoro. Hartauden jälkeen on eväshetki, josta lapset siirtyvät leikkimään. Kerhon lopuksi on yhteinen satuhetki ja loppupiiri. Kerhoaikataulu on opinnäytetyön lopussa liitteenä (LIITE 1). (Saine, 2014.)

Sainen (2014) mukaan Vihdin päiväkerhoissa hiljennetään, leikitään, ihmetellään ja harjoitellaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Jokainen kerho on omanlaisensa ja lasten ja ohjaajien mielikuvitus vaikuttaa paljon siihen, mitä kerhossa tehdään. Vihdin päiväkerhoissa ohjaajina ryhmissä toimii aina kaksi lastenohjaajaa. Päiväkerhoissa ei laadita lapsille varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Päiväkerholaisten vanhemmilla on mahdollisuus varata aika keskusteluun lastenohjaajan kanssa kerhokauden aikana.

Nummelassa päiväkerholla on käytössä kerhuhuone sekä erillinen hartaustila. Vihdissä kerhuhuoneita on käytössä kaksi ja hartaustila. Ojakkalan tiloissa päiväkerholla on käytössä kaksi huonetta. Kerhojen käyttämät huonekalut vaihtelevat eri kerhopisteiden välillä. Nummelan kerhuhuoneissa käytössä ovat sekä pienet että isot pöydät ja tuolit, Ojakkalassa lasten käytössä ovat pienet huonekalut ja Vihdissä huonekaluina ovat isot tuolit ja pöydät. Kolmen eri toimipisteen ulkoilualueet ovat erilaiset. Nummelan piha on aidattu alue, josta löytyvät keinut, liukumäki ja hiekkalaatikko. Ojakkalan kerhopisteessä ei ole omaa ulkoilupihaa. Siellä ulkoillaan läheisellä leikkikentällä tai urheilukentällä. Vihdissä aidatulta pihalta löytyvät keinut, hiekkalaatikko ja leikkimökki. (Saine, 2014.)

Seurakunnan päiväkerhot ovat lapselle ja hänen perheelleen vapaaehtoisia kohtaamispaikkoja. Niissä lapsi oppii muun muassa sosiaalisia taitoja, totuttelee ryhmätoimintaan sekä toimimaan uusien aikuisten kanssa. Tilanteet, joissa kerholainen ilmoittaa vanhemmilleen halusta jäädä kerhopäivänä kotiin, ovat tärkeitä lapsen kuulluksi tulemiselle. Näissä tilanteet ovat tärkeitä myös hänen mielipiteiden arvostamisen kannalta. Kerhotoiminnan tarkoitus on tuottaa iloa. Vanhempien tulee tukea lasta harrastustoiminnassa myönteisellä tavalla, ei painostamalla.

7.2 Kohderyhmä

Opinnäytetyön tutkimus tehtiin Vihdin seurakunnan päiväkerhoryhmissä heidän omissa kerhotiloissaan. Kerhopaikat olivat Nummelassa, Vihdissä ja Ojakkalassa. Päiväkerhoryhmät olivat: Vesselit (4-vuotiaat), Mikserit (4–5-vuotiaat) ja Viikarit (5-vuotiaat). Vesselit-, Mikserit- ja Viikarit-ryhmissä voi olla enintään 18 lasta. Kerho-aika on 2,5 tuntia kaksi kertaa viikossa aamupäivisin. Opinnäytetyöhön haastateltiin päiväkerholaisia kuudesta eri päiväkerhoryhmästä eli kaikista 4–5-vuotiaiden ryhmistä. Kävijämäärä näissä päiväkerhoissa

on 83 lasta. Haastattelulupia palautui 49. Haastattelulupa tuli vahemmilta, mutta ennen haastattelua kysyin vielä lapselta haluaako hän osallistua haastatteluun. Haastattelin työhöni 3–6 lasta jokaisesta kerhosta. Kaikki halukkaat eivät osallistuneet haastatteluihin, koska osa oli pois kerhosta haastattelupäivänä. Otokseksi tuli 29 haastattelua. Vanhemmille lähetettiin tammikuussa 2015 kysely, jossa pyydettiin lupaa voida käyttää lapsen tekemiä piirustuksia opinnäytetyössä tai muissa tilaisuuksissa. Kirje lähetettiin osalle vanhemmista sähköisesti, osa sai kirjeen paperiversiona (LIITE 4). Kaikki vanhemmat antoivat luvan käyttää lasten tekemiä töitä opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa.

7.3 Tutkimuksen suunnittelu

Kävin opinnäytetyöni tutkimuksen aiheesta keskustelua keväällä 2013 Vihdin seurakunnan johtavan lapsityönohjaajan kanssa. Päädyimme tulokseen, että seurakunnan on aika tarkastella päiväkerhojen tämänhetkistä tilannetta lapsen näkökulmasta. Päiväkerhot ovat toimineet samoin vuosia: toivottavaa on, että tämä opinnäytetyö tuo kuuluville lasten puheenvuoron toiminnan suunnittelussa. Johtava lapsityönohjaaja on työllään vienyt Vihdin seurakunnan lapsi- ja perhetyötä eteenpäin kehittäen ja raivaten tilaa uusille toimintamalleille. Oma kiinnostumiseni työnaiheeseen tuli omasta työhistoriastani Vihdin seurakunnan lapsi- ja perhetyössä.

Keväällä 2014 sovimme seurakunnassa tutkimusaikataulun. Tein loppukeväästä opinnäytetyön suunnitelman. Käsikirjoitus valmistui syksyllä 2014 ja sen jälkeen aloitin haastattelut päiväkerhoissa. Valmiin opinnäytetyön seurakunnalle luovutan huhtikuussa 2015 lapsi- ja perhetyötiimin kuukausikokouksen yhteydessä. Samassa tilaisuudessa esittelen tutkimustulokset. Lasten haastattelujen yhteydessä piirtämät työt luovutetaan samaan aikaan. Olen neuvotellut esimieheni kanssa mahdollisesta taidenäyttelystä Vihdin Pappilassa näistä lasten tekemistä töistä. Näin lasten ääni kerhotoiveista saataisiin kuuluviin ja näkyviin kuvin, joita he ovat itse tuottaneet.

Syksyllä 2014 ennen haastatteluja kävin keskustelua opinnäytetyöstäni esimieheni kanssa. Annoin hänelle myös haastattelukysymykset muokattavaksi (LIITE 3) Tein opinnäytetyöni alkuvaiheessa testihaastattelut kahdessa eri ryhmässä. Näihin testihaastatteluihin kysyin lasten vanhemmilta luvan. Sain luvan haastatella molemmista ryhmistä viittä lasta. Ennen haastatteluja kysyin lapsilta halukkuutta osallistua tähän haastatteluun, jokainen oli halukas. Testasin haastatteluissa kysymyksiä ja niiden toimivuutta, koko haastattelutilannetta ja lasten halukkuutta osallistua haastatteluun.

Kysymykset toimivat hyvin, mutta huomioin, että haastattelijalla täytyy olla valmiina lisäkysymyksiä. Huomasin myös, että tarvitsen erillisen haastattelutilan, joka on rauhallinen ja tuttu lapsille. Kaikki lapset eivät pystyneet keskittymään haastatteluun tilassa, jossa koko ryhmä oli paikalla. Huomasin tilanteen, jossa jännityksen vaikutus oli suuri koko ryhmään, kun yksi lapsista kieltäytyi. Silloin ryhmän muutkin lapset ensin kieltäytyivät haastattelusta, mutta osa rohkeni lopulta kuitenkin osallistumaan.

7.4 Tutkimusaineiston keruu

Syyskuun 2014 alussa 29 vanhemmalle lähti sähköisesti kirje, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä (LIITE 2). Mukana oli haastattelulupa ja liitteenä kysymykset (LIITE 3). 54 vanhemmalle lähetin kirjeen paperiversiona päiväkerholaisten mukana. Haastattelulupia palautui 49. Sovin jokaisen kerhoryhmän lastenohjaajan kanssa haastattelupäivän ja käytännön asiat sekä tarkistin tilavarauksen haastattelulle.

Haastateltavan pitää voida tuntea olonsa turvalliseksi ja varmaksi (Eskola & Vastamäki 2010, 29–30). Haastattelutilalla on suuri vaikutus haastattelun onnistumiseen. Se ei saa olla liian virallinen, meluisa eikä pelottava. Opinnäytetyössä tavoitteena oli saada jokaisen haastattelun kohdalla oma huone, jotta lapsi pystyi keskittymään haastattelukysymyksiin rauhassa. Tämä toteutui kaikissa haastatteluissa. Haastattelut tein henkilökunnan kahvihuoneessa, leikkihuoneessa tai muussa vapaana olleessa huoneessa. Hain jokaisen

haastateltavan kerhuhuoneesta tarkistin vielä lapselta haluaako hän osallistua haastatteluun, minkä jälkeen siirryimme haastattelutilaan. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Yritin tehdä haastattelusta mahdollisimman rauhallisen ja rennon, jotta lapsi ei jännittäisi tilannetta.

Aloitin haastattelujen tekemisen esittelemällä itseni ja juttelemalla tulevasta haastattelusta. Esittelin lapsille laitteen, jolla nauhoitin haastattelut. Kerroin heille, että haastattelu nauhoitetaan, jotta saan kirjoitettua sen myöhemmin sanasta sanaan paperille. Seuraavaksi annoin lapselle värikynät ja paperia. Jokainen sai halutessaan piirtää koko haastatteluajan. Annoin ehdotuksen, että he piirtäisivät omasta kerhostaan, mitä itse halusivat. Mikäli lapsi halusi piirtää jotain muuta, sekin oli mahdollista. Kirjoitin jokaisen haastattelun kohdalle, mitä lapset olivat piirtäneet. Osa piirustuksista sain mukaani, osa lapsista halusi viedä tuotoksensa kotiin. Kysyin lapsilta luvan käyttää piirustuksia opinnäytetyössäni ja mahdollisessa näyttelyssä. Annan piirustukset, jotka sain mukaani, Vihdin seurakunnalle opinnäytetyön julkistamisen yhteydessä. Huomioin, että haastattelun päätteeksi lapselle oli tärkeää jutella jostain häntä kiinnostavasta asiasta. Lapsi tuli vielä kohdatuksi ja kuulluksi ennen kuin vein hänet takaisin kerhoryhmäänsä.

7.5 Teemahaastattelu

Opinnäytetyöni aineiston kerääminen tehtiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa halutaan selvittää, mitä mieltä joku on jostakin asiasta (Eskola & Vastamäki 2010, 26). Tutkimus oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa oli valmiiksi tehty haastattelulomake kysymyksineen. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta ne voidaan esittää eri järjestyksessä. Tutkimusmuoto muistuttaa myös avointa haastattelua. (Ruusuvuori 2005, 11; Eskola & Vastamäki 2010, 28.)

Eskolan ja Vastamäen (2010, 28–29) mukaan avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa haastateltava ja haastattelija keskustelevat haastateltavasta aiheesta, mutta kaikkien kanssa ei käydä läpi samoja teema-

alueita. Tätä muotoa voi kutsua myös syvähaastatteluksi. Nämä kaksi haastattelumuotoa muistuttavat toisiaan ja niiden välille on vaikea tehdä eroa.

Teemahaastattelu voidaan nähdä keskusteluna, jossa pyritään saamaan selville, mitä mieltä haastateltava on tutkittavasta asiasta (Eskola & Vastamäki 2010, 27). Tämäntyyppinen haastattelututkimus sopii lapsille, kun haastattelu muodostuu osittain vapaan keskustelun yhteydessä. Lasten kanssa tehtävään haastattelututkimukseen vaikuttavat molemminpuolinen luottamus ja vuorovaikutus.

Haastatteluja tehdessäni huomioin, että haastattelijan täytyy olla aidosti läsnä koko ajan ja olla valmiina tekemään lisäkysymyksiä haastateltavalle. Keskustelu eteni kysymysrungon mukaan, mutta jokaisen haastattelun kohdalla oli tarvetta tehdä muutama lisäkysymys. Lisäsin haastattelun loppuun yhden lisäkysymyksen, jota alkuperäisessä kysymysrunggossani ei ollut mukana. Lapset saivat kertoa oman toiveensa, joka koski päiväkerhoa.

7.6 Tutkimuksen aineiston analysointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada materiaalia, jota voidaan hyödyntää seurakunnan päiväkerhojen suunnittelutyössä. Haastattelujen jälkeen litteroin keräämäni aineiston. Lasten haastattelut tallensin muistitikulle ja tietokoneen kovalevylle myöhempää käsittelyä varten. Haastattelut purin sanasta sanaan. Tämän jälkeen kuuntelin haastattelut läpi ja luin kirjoittamani tekstit. Tein vastauksista taulukoita auttaakseni itseäni tulosten käsittelyssä (LIITE 5). Opinnäytetyön lopussa on liitteenä esimerkkejä, kuinka avasin tuloksia. Tämän tutkimuksen haastattelut tehtiin kolmessa eri toimipisteessä. Tulokset käsitellään kaikki kokonaisuutena, eri toimipisteiden vastauksia ei erotella toisistaan.

Litteroinnin jälkeen analysoin aineiston sisällönanalyysi menetelmää käyttäen. Tuomen ja Sarajärven (2009, 91, 103) mukaan se on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä, kirjoittaa Sisällönanalyysimenetelmällä voidaan tehdä monenlaisia tutkimuksia. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä tai yleisessä

muodossa. Menetelmän avulla voidaan myös systemaattisesti ja objektiivisesti analysoida dokumentteja esimerkiksi; artikkeleita, keskusteluja, raportteja tai dialogeja. Sisällönanalyysimenetelmää käyttäen tutkimuksen aineisto voidaan järjestellä johtopäätösten tekoa varten.

Taulukoiden avulla pystyin teemoittamaan haastatteluvastaukset. Teemoitus on Hirsjärven & Hurmeen (2011, 173) mukaan menetelmä, jolla analyysivaiheessa voidaan tarkastella vastausainestosta usein esille nousevia piirteitä. Huomioitavaa on, että jokainen haastateltava esittää asiat eri tavoin, mutta ne voidaan koodata samaan luokkaan.

Tutkimustulosten analyysia varten haastattelut nauhoitettiin. Aineisto täytyi litteroida eli muuttaa kirjoitettuun muotoon. Ruusuvuoren (2005, 16) mukaan aineiston litterointi helpottaa tärkeiden yksityiskohtien havaitsemista ja se toimii myös hyvänä muistiapuna. Haasteeksi lasten haastattelun nauhoittamisessa voi nousta heidän kiinnostuksensa nauhuria kohtaan ja se, kuinka kiinnostus saadaan pysymään heille esitetyissä kysymyksissä.

Teemahaastattelun vahvuus on aineiston analysointi. Aineisto voidaan analysoida teemojen ja aiheiden mukaan. Eskola ja Vastamäki (2010, 43) kirjoittavat, että teemahaastattelun aineistoa voidaan litteroida uudestaan useamman kerran teemoittan niin, että jokaisen teeman alla on kaikkien vastaukset omaan teemaansa.

8 LAPSET HAASTATELTAVINA

Siitä, kuka päättää lasten osallistumisesta tutkimuksiin ei Suomen laissa ole määritelty. Lähtökohtana on, että alle 18-vuotiaan lapsen osallisuudesta tutkimukseen tarvitaan lupa huoltajalta. Huoltajan tulee keskustella asiasta ennen päätöstä lapsen kanssa, ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa. Lopullisen päätöksen tekee kuitenkin lapsi. Jos vanhemmat ovat antaneet kieltävän päätöksen, ei lapsen omalla suostumuksella ole enää merkitystä. (Nieminen 2010, 33.)

Opinnäytetyöni tehtiin lasten näkökulmasta, jossa korostetaan heidän mielipiteensä esiin tuomista. Lasten katsotaan kuuluvan lainsäädännöllisesti erityisryhmään, joita tulee suojella. Kuulan (2011, 13, 87, 147–148, 156) mukaan heillä ei ole täysivaltaista itsemääräämisoikeutta päättää osallistumisestaan tutkimuksiin. Tutkimusta aloitettaessa täytyi lasten vanhemmilta saada lupa haastattelujen tekemiseen. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja vanhemmilta pyydettiin lupa lapsensa osallisuuteen. Lopullisen päätöksen teki kuitenkin lapsi. Tutkimustulosten käsittelemisessä ja julkistamisessa piti olla tarkkana, että lapsia ei voida tunnistaa tulosten perusteella

Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 128, 131) mukaan lapset nähdään yksilöinä, joilla on oma arvonsa. Lasten mielipiteitä tulee kuunnella ja arvostaa. Lapsilta voidaan saada myös arvokasta tietoa, jota lasten parissa työskentelevä ammattihenkilökunta voi käyttää hyödyksi työssään. Lapsia haastatellessa täytyy ottaa huomioon lapsen ikä, sanavarasto ja ympäristö. Haastattelua vaikeuttava asia voi olla se, jos aikuinen ei ole aidosti läsnä haastattelutilanteessa. Aikuisella on myös valtaa ja vastuuta lapsen vastausten kuulemisessa, niiden oikeellisuuden ymmärtämisessä ja lapsen näkökulman esiin tuomisessa. (Turtiainen 2001, 10, 12.) Lapsia pidetään haavoittuvana ja erityistä suojelua kaipaavana ryhmänä tutkimuksissa, kirjoittaa Strandell (2010, 103, 109). Tästä syystä tutkimuksissa edellytetään käytettävän erityisiä lähestymistapoja ja tutkimusmetodeja. Lapsille tulisi kuitenkin käyttää yhtä useaa tutkimusmetodia ja kuin muillekin ikäryhmille. Lasten kommunikoinnin tutkimus ylittää rajoja psykologian, sosiologian ja

kielitieteen välillä. Mikään näistä tieteenaloista ei voi kertoa meille, miten kommunikoida lasten kanssa. (McLeod 2008, 60.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 128, 131) mukaan puhuminen voi olla haastattelussa sivuosassa ja tietoa voi saada enemmän ei-kielellisten toimien avulla: esimerkiksi leikki ja piirroukset ovat lapselle ominainen tapa ilmaista itseään. Koska lapsen sanavarasto voi olla pieni, haastattelukysymysten tulee sisältää vain kolmesta viiteen sanaa, jotka ovat lapselle entuudestaan tuttuja. Lapsille tarkoitetut haastattelukysymykset eivät saa sisältää käsitteitä, vaan sanojen tulee olla lapsen kehitykselle ymmärrettäviä. Turtiainen (2001, 22, 27) suosittelee käytettäväksi lasten haastatteluissa kysymyssanoja *minkälainen* tai *millainen*. Lapsille on myös hyvä haastattelun alussa kertoa, ettei ole olemassa oikeita tai väriä vastauksia, vaan kaikki vastaukset ovat hyviä. Tutkimuskysymykset on laitettava lapselle ymmärrettävään muotoon. Niiden on oltava selkeitä, eikä tutkija saa lähteä ohjaamaan mahdollista vastausta lapselta (Alasuutari 2005, 147–148). Haastattelukysymysten toimivuutta on hyvä kokeilla ennen haastatteluja.

Haastattelijan tulee tarvittaessa kysyä lapselta useaan eri kertaan, useassa eri muodossa sama kysymys, jotta lapsi ymmärtää sen oikein. Lasta ei saa painostaa vastausten antamiseen. Lasten vastaukset voivat olla lyhyitä ja ytimekkäitä. Tämä asia on hyvä huomioida haastattelussa. Mukana on hyvä olla jatko- ja tarkennuskysymyksiä, mikäli lapsi päättää vastata lyhyesti. Haastatteluissa kannattaa välttää kysymyksiä, joihin lapsi voi vastata vain ”kyllä” tai ”ei”. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 128, 131; Turtiainen 2001, 23.) Lapsilta voi saada myös pitkiä vastauksia, joista haastattelijan täytyy olla kiinnostunut. Vastaukset voivat käsitellä eri asiaa, mitä on kysytty, sillä lapsilla on usein halu kertoa omista mielipuehistaan. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 128, 131.) Huomioin tämän asian useaan otteeseen tilanteissa, jolloin haastateltava halusi kertoa jostakin omasta mielenkiintoisesta asiastaan kesken haastattelun. Usein aiheena olivat lelut, kaverit, koti, perhe, harrastukset, syntymäpäivät, lemmikkieläimet ja autot. Nämä rikastuttivat ja elävöittivät keskustelua ja haastattelua, mutta haasteena oli joissakin tilanteissa päästä takaisin haastatteluaiheeseen.

McLeod (2008, 59) kirjoittaa, että jos lapsi käyttää eri kieltä kuin haastattelija, voidaan tarvita tulkkia tai erilaisia kommunikointimenetelmiä, esimerkiksi symbolisia kuvia, kortteja, erikoistietokoneohjelmistoja tai erityisavustajaa. Vaikka lapsi ymmärtää, hän ei välttämättä anna vastausta suoraan kysymyseen. He eivät joko ymmärrä tai osaa ilmaista selkeästi tunteitaan, joita he kokevat tilanteessa. Muutamassa haastattelutilanteessa kohtasin lapsen vaikeuden tuottaa puhetta ja näissä tilanteissa täytyi edetä lapsen kehityksen mukaan.

Lasten haastattelut täytyvät olla kestoaltaan lyhyitä, koska lapset eivät jaksakaan keskittyä pitkiin haastatteluihin. Ympäristön tulee olla neutraali ja tuttu. Haastattelun teknisiin asioihin täytyy kiinnittää huomiota. Mikäli esitetään positiivisia ja kielteisiä kysymyksiä, positiivinen kysymys tulee ennen kielteistä kysymystä. Lapsille tulee kertoa tutkimuksesta ja haastattelusta. Hänelle täytyy kertoa miksi tutkimusta tehdään, mihin hänen vastauksiaan käytetään ja mitä haastattelija tekee tutkimuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 128, 131.)

Opinnäytetyössäni haasteina aineiston keräämisessä oli lasten suhtautuminen kerhossa vierailevaan opiskelijaan. Ensin minun täytyi saada lasten luottamus, jotta pystyin edetä haastattelujen tekemiseen. Minun täytyi myös varautua tilanteeseen, jossa lapsi kieltäytyy haastattelusta ja tämän myötä kaikki ryhmässä päättävät kieltäytyä. Testasin haastattelukysymykset kahdessa eri kerhoryhmässä. Toisessa lapset olivat innokkaasti mukana, mutta toisessa ryhmässä olin tilanteessa, jossa kukaan ei halunnut tai uskaltanut vastata mitään.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

9.1 Perustiedot haastatteluihin vastanneista

Haastatteluun osallistui yhteensä 29 lasta Vihdin seurakunnan päiväkerhoista. Ryhmät, joissa haastattelut tehtiin, olivat Mikserit, Vesselit ja Viikarit. Haastatteluvien ikäjakauma oli neljä ja viisi vuotta. Haastatteluun osallistuneista oli 17 tyttöjä ja 12 poikia. Tein haastattelut syksyllä 2014 ja talvella 2015. Tämä oli hyvä aika aloittaa, koska lapset olivat ehtineet olla jo hetken aikaa kerholaisina ja tutustua ryhmään, ohjaajiinsa sekä kerhotiloihin. Haastattelut kestivät 7–25 minuuttia.

Ensimmäinen haastatteluteema oli selvittää millä mielellä lapset tulivat päiväkerhoon. Toiseksi teemaksi tuli lasten ajatukset päiväkerhosta: mitä he toivoivat kerhoon lisää ja mitä vähemmän. Kolmas pääteema oli mitä lapset ajattelivat kerhotiloista. Neljäntenä teemana oli kerhotoiminta päiväkerhossa yleisesti. Lopuksi käsitelimme lasten toiveita yleensä.

9.2 Alkukysymykset

Haastattelujen alussa juttelin lasten kanssa haastattelusta yleisesti; kerroin heille miksi se tehdään ja miten se etenee. Esittelin vielä kerran itseni ja kysyin jokaiselta heidän nimensä. Alkukysymykset liittyivät lasten puuhiin yleisesti. Useammassa haastattelussa lapsi kertoi omasta aamustaan tai jostakin muusta tärkeästä asiasta. Tärkeitä asioita lapsille olivat miten aamu oli sujunut, mitä he olivat syöneet aamupalaksi, mitä eväitä heidän kerhorepustaan löytyi ja millä kulkuneuvolla he olivat kerhoon tulleet. Osa vastaajista kertoi lemmikkieläimistään, leluistaan, syntymäpäivistään ja sisaruksistaan. Aamun säätila, tuleva joulunaika ja joululahjatoiveet herättivät myös keskustelua. Osa lapsista kysyi myös minulta kysymyksiä, esimerkiksi haastattelutilasta, haastattelupapereista, värikynistä, olenko oikeassa työpaikassa työssä ja millä minä olin tullut kerhoon.

Näissä hetkissä haastattelijan on tärkeää olla aidosti läsnä. Lapsi aistii heti, jos häntä ei kuunnella. Se voi vaikuttaa loppuhaastattelun tulokseen.

Mikä toi ovi on tuossa? Miksi se on siinä.

Äitin autolla.

Se on hyvä luontoinen, meillä on sellaisia eläimiä. Se on minun kaveri, sitten pää, sitten sen kissakaveri, ne on kissoja. Meidän kissat on poikia, mä oon piirtäny jo monenlaisia piirrustuksia, se tää on vähän pentu, tää on isompi, meillä on vaan yks koira.

Ensimmäinen tutkimusteema koski kerhoon tulemista. Kysyin lapsilta, millä mielellä he tulevat kerhoon. Yli puolet vastaajista ilmoitti tulevansa mielellään kerhoon.

No hyvällä.

Iloisella mielellä, niin.

Iloisella....Ainakin joskus tulen pahalla.

Lapset pohtivat vastauksissaan myös niitä kertoja, jolloin he eivät olleet päässeet kerhoon. Lomamatka, väsymys, sairastelu tai vierailu mummolassa olivat useimpia syitä miksi kerhoon ei päästy. Jos kerhokerta oli jäänyt väliin, lapset pohtivat haastattelussa, mitä kerhossa oli tehty ja oliko jotain mikä häneltä oli jäänyt tekemättä. Minulle esitettiin tässä vaiheessa kysymyksiä, voivatko he jatkaa keskeneräisiä askarteluita ja piirrustuksista.

Minä tulen, kun minulla on huono olla niin, minä en tule silloin, kun minulla on huono olla ja olen kipee ja sit ku mulla ei ole huono olo, niin mä tulen, mut sit mä kyllä tulen.

Muutaman vastaajan mielestä kerho oli liian aikaisin aamulla. Heidän ajatuksensa oli, että aamulla täytyisi saada nukkua pidempään. Osa vastaajista ei osannut sanoa, millä mielellä he tulivat, tai he eivät muistaneet enää aamun tapahtumista ennen kerhoon tulemista. Lapset toivoivat, että järjestettäisiin päiväkerho iltapäivisin. Voiko seurakunta tarjoata tällaista palvelua? Millaiset ovat työntekijä- ja tilaresurssit seurakunnassa?

Ei, joo väsytti tosi paljon. Äiti herätti kesken unia, oli tosi hyvä uni.

En muista enää.

9.3 Kerhotilat

Haastattelut tehtiin kolmessa eri Vihdin seurakunnan toimipaikassa. Kerhotilat ovat jokaisessa erilaiset. Tuloksista kävi ilmi, että lasten mielestä värikkäät tuolit ovat kivoja, niillä on mukava istua ja niitä voisi kerhotiloissa olla enemmän.

No kun ne on värituoleja. Kun jokaisessa on toinen väri.

Kerhotilojen seinät olivat usean vastaajan mielestä tylsät; niistä puuttuivat hauskat, mukavat ja värikkäät kuvat. Lapset toivoivat seinille lisää värikkäitä kuvia. Toivelistalle tuli seuraavia asioita: perhosia, enkeleitä, kukkia, lintuja, autoja, prinsessoja, prinssejä, sydämiä, leijoja ja nalleja. Kuvat voisivat olla tauluja, lasten omia piirrustuksia tai tarroja. Seinät voisi myös maalata eri värisiksi, koska valkoiset seinät olivat heidän mielestään tylsät. Kaksi vastaajista toivoi seinälle Jeesuksen kuvia.

Laittaa tarroja.

Sydämiä..Ei punaisia, mutta oransseja.

Toinen tollanen taulu. Jeesus.

Haastatteluissa tuli ilmi, että joidenkin kerhopisteiden kerhotiloissa oli kylmät huoneet. Kerhuhuoneita pidettiin myös liian pieninä lapsilukumäärään nähden. Myös ikkunoiden määrä kerhuhuoneissa puhutti lapsia. Liika valo ei ollut mukavaa. Tämä johtui siitä, että tilassa on liian paljon isoja ikkunoita. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että kerhotilan verhot olivat rumat ja tylsät. He toivoivat kuviollisia verhoja tylsien tilalle. Kaikissa kerhotiloissa on ainakin yksi sohva. Sohva oli usean vastaajan mielestä tyhmä, tai se oli väärässä paikassa. Sohvaa pitäisi lasten mukaan hyödyntää leikeissä eikä pitää pelkkänä istuimena. Leikkihuone ja ruokailutila olivat lähes kaikkien mielestä kaikkein parhaimpia paikkoja kerhossa.

Mukavaa, mutta ei viihtyisää, koska siellä on niin kylmää ja on niin paljon kerholaisiaki.

Paitsi sohvan alta en tykkää. Koska siellä on pimeätä ja siellä on hämähäkin seittejä.

Sohva, kyllä mä tykkään, mutta siinä on tylsä olla.

Lapset haluavat ympärilleen tilan, jossa he voivat toteuttaa itseään, liikkua, leikkiä ja tuntevat olonsa turvalliseksi.

9.4 Millaista päiväkerhossa on?

Kysyin lapsilta, mikä kerhossa on kivaa, tai mistä asiasta he eivät pidä kerhossa. Leikkiminen ja eväshetki olivat lähes kaikkien vastaajien mielestä kerhon mukavimmat asiat. Leluista lapset erittelivät parhaiksi; Legot, Barbiet, Petshopit, dinosaurukset, pehmopalikat, junaradan, nuket, autot, astiat ja eläimet. Erilaiset kädentyöt ja toimintahetket sekä lelupäivän lapset totesivat myös olevan todella mukavia. Toimintatuokioista seuraavat olivat lasten mieleen: piirtäminen, askartelu, maalaaminen, muovailu, loruhetket, lauluhetket ja pelaaminen.

Juttelin yhden haastateltavan kanssa aiheesta, mikä kerhossa on kivaa. Lapsen vastaus oli, että lelupäivä on paras, koska silloin saa ottaa oman lelun mukaan kerhoon. Hänen mielestään autot olivat kaikkein paras juttu. Keskustelumme eteni seuraavanlaisesti:

Lelupäivänä on kivaa, ku saa tuua minkä lelun haluaa...

Mikä auto teillä kotona on?

Ei oo volkkari, peugeotti.

Molemmat on samanlaisia, meillä on vara-auto, siinä on lommo.

Mistäs se lommo on tullut?

Ku olin korjaamolla isin kanssa, vahingossa löin ovea päin tolppaa. Nyt on korjauksessa tila-auto. Nyt on lainassa foortti. Se on niinko lainassa. Isi sai sen lainaan ku kuuli, että se toinen on vielä rikki.

Suurin osa lapsista oli sitä mieltä, että päiväkerho on kiva, eikä siellä ei ole mitään tylsää. Tylsiä asioita lasten mukaan olivat istuminen, wc:ssä käynti, har-
taudet ja rukoileminen.

On, se kun mennään hartauteen, ja istutaan siellä ja lökötetään, ei saa olla yhtään tuhmasti. Mitä sitten piirtäisinkään. Haluan...

Pitäs enemmän leikkiä ja minä en koko ajan halua istua. Siellä on niin vähän leikkiaikaa.

No pitää aina mennä ulkoiluun, ennen ulkoilua pissalle.

9.5 Mitä lapset haluavat tehdä kerhossa?

Kolmas tutkimuksen teema oli selvittää, mitä toimintoja lapset toivoivat kerhoon lisää ja mitä vähemmän. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että päiväkerhossa pitää ulkoilla enemmän. Lasten vastauksista kävi ilmi, että leikkiaikaa on liian vähän tai se on liian lyhyt. Vastaajien mielestä kerhoon on sisällytetty aivan liian paljon toimintaa yhdelle kerralle. Kerho-ohjelmassa on vapaan leikin aikaa. Varhaiskasvatuksessa leikkiä on vaikea sijoittaa minkään toiminnan alle, koska leikki on lapsen elämässä mukana koko ajan.

Rakentaa ison linnan pehmopalikoista.

No leikkiä keijuja, niinku me josku leikitään niit. Siksi se on kivaa.

Se on, se on semmonen missä dinosauruksia leikitään siellä aina.

Vaikeita palapelejä, tykkään palapeleistä, mutta vaikeista en, enkä semmosista mitä en pysty rakentamaan.

Ulkoilu nousi tutkimustuloksista yhdeksi suurimmista toiveista vastaajien keskuudessa. Lapset olivat sitä mieltä, että kerhoissa ei ulkoiltu ollenkaan tai sitä tehtiin liian vähän.

Leikkiä ulkona leluilla. Pihalla pitäs olla liukumäki, sininen, värikäs, sen pitäs olla värikäs. Uskaltais laskea siitä alas.

Mä tykkään enemmän päiväkodista, kato ku siellä ulkoillaan, siksi...

Talvella voi tehdä kerhossa lumiukkoja.

Haastateltavat toivoivat ulkoilun olevan osana kerhon toimintaa. Osa Vihdin seurakunnan päiväkerhoryhmistä ulkoilee, mutta lasten mielestä liian vähän. Heidän mielestä ulkoilun pitäisi olla säännöllisesti mukana kaikkien päiväkerhoryhmien ohjelmassa. Kolmevuotiaiden kerhoryhmissä on otettava huomioon lasten kehitystaso ja lastenohjaajien resurssit. Kolmevuotiaat opettelevat irtautumaan vanhemmistaan ja totuttelevat uusiin aikuisiin sekä ryhmätoimintaan. Näistä syistä ei ulkoilua heiltä voi kieltää, koska jokainen lapsi nauttii ulkona olemisesta. Mikäli päiväkodissa pystytään siirtämään tämän ikäisten lasten ryhmä pihalle, täytyy myös seurakunnan päiväkerhoissa pystyä tähän.

Tyttöjen ja poikien vastaukset kerhotoimintojen kohdalla hajautuivat. Molemmat sukupuolet toivoivat kerhoon lisättäväksi seuraavia toimintoja ulkoilun ja leikkimisen lisäksi: piirtäminen, pyöräily, laulaminen, jumppaaminen, muovailu, pelaaminen (lauta- ja palapelit), syöminen ja värittäminen. Yksi vastaajista toivoi lisää rukoilemista ja rukouksien opettelua.

Muovailu ja värittäminen. Mä osaan piirtää ympyrän. Kato mikä tuli.

Pyöräillä ja laulaa ja rukoilla. Kiitosrukouksen. Mulla tuli nyt tänään evääksi pillimehua ja leipää, en minä muista mitään muuta.

No, tota. Lauluja lisää. Arvaa mitä mä kotona aina laulan. Tuiki tuiki tähtönen....niin....Koska mä oon keksiny sen laulun.

Vastaukset jakautuivat tasaisesti lisättävien ja vähennettävien toimintojen kohdalla.

9.6 Toiveet

Haastattelun loppuun esitin lapsille kysymyksen, jossa he saivat kertoa omia toiveitaan kerhosta, kerhotilasta sekä toiminnasta päiväkerhossa. Tässä kohdin vastaajat pystyivät antamaan kaikenlaista palautetta myös henkilökunnasta. Tuloksista selvisi, että eniten lapset toivoivat kerhoihin lisää leluja. Usea vastaajista totesi kerholelujen olevan ”vanhanaikaisia” ja heidän toiveena oli,

että niitä uudistettaisiin. Toivelistalla ovat Petshopit, äänetelevät autot, metalliset autot, lääkärileikkikalut, nallet, Transformerit, roolivaatteet ja Barbiet.

Pihalle toivottiin isoille lapsille tarkoitettu iso ja värikäs liukumäki. Kiipeilyteline oli myös toivelistalla. Keinujen määrä puhutti vastaajia, niitä todettiin olevan liian vähän. Ulkoleluista lapset totesivat, että ne ovat rikki ja niiden päivittämistä toivottiin pikaisesti.

On tylsää kun on vain kaksi keinua.

Joo, liukumäki. Joo, kiipeilyteline.

Enemmän keinuja. Tuolla takapihalla on enemmän niitä leikkijuttuja. Siellä on enemmän, siellä on kaks keinua vaan. Tossa sivupaikassa on vaan joku ihme kenttä.

Lapsille on tärkeää tulla kohdatuksi vielä haastattelun päätteeksi. Juttelimme asioista, joita lapsi halusi tuoda esille. Lapset kertoivat perheistään, toiveistaan, peloistaan ja antoivat palautetta kerhon työntekijöistä. Keskusteluhetket olivat itsellenikin hyvin tärkeitä. Tunsin saaneeni lapsen luottamuksen ja näin onnistuneeni haastattelun teossa.

Tänä vuonna oli hirveesti omppuja, meillä piti käydä oikein vieraita keräämässä niitä. Äitin työkaverikin tuli keräämään. Ja äiti sano että mun pitää myös kerätä, auttaa. No oisit tullu meille hakemaan omppuja.

Meidän kotia remontoidaan. Äiti ei remontoi, iskä remontoi.

Mun äiti on näin pitkä ja mun isi on tosi pitkä. Meillä on sellaisia eläimiä, hyväluontoisia....Meidän kissat on poikia.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoiteena oli tuoda lasten puheenvuoro esiin seurakunnan päiväkerhoista. Haastattelut tehtiin kolmessa eri toimipisteessä. Tuloksia en ole eritellyt toimipisteittäin, vaan ne on käsitelty kaikki yhdessä. Vastauksissa eri toimipisteiden välillä ei ollut suuria eroavaisuuksia. Opinnäytetyön pyrkimyksenä oli selvittää, mitä lapset ajattelevat päiväkerhoista ja mitä he toivovat kerhon päiväohjelmaan lisättäväksi tai poistettavaksi. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että he olivat erittäin tyytyväisiä kerhon tarjontaan ja sen toimintoihin. Kerhossa tärkeänä osana lasten mukaan oli sosiaalisten suhteiden ylläpito. Lähes kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että kaverit ja heidän kanssaan leikkiminen olivat yksi kerhon tärkeimpiä asioita.

Tutkimustulosten mukaan osa lapsista oli sitä mieltä, että lapsia oli liian paljon päiväkerhossa. Pienet kerhotilat puhuttivat myös vastaajia. Ryhmäkoot päiväkerhoissa ovat pedagogisen ajattelun mukaan liian suuria, kertoo Ohtamaa (2005, 15) artikkelissaan: "Ryhmäkoot puhuttavat." Kerhotoiminnassa lastenohjaajan tulee pystyä huomioimaan lapsi yksilöllisesti. Isoissa ryhmissä tämä voi olla haasteellista. Keskinäinen vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä voi jäädä heikoksi. Aikuisen myönteinen suhtautuminen lapseen ja hänen kysymyksiinsä vaikuttavat lapsen kokonaiskehitykseen. (Ohtamaa 2005, 15.) Päiväkerhojen ryhmäkoot tulisi kerhokohtaisesti suhteuttaa kerhotilan kokoon. Äänen voimakkuus, sisäilma ja yleinen viihtyvyys kärsivät liian suuresta ryhmäkoosta. Epäystävällinen ympäristö koostuu juuri näistä sterseitekijöistä (Kyttä 2003, 8). Hienoa olisi jakaa päiväkerhoissa lapset pienempiin ryhmiin, mikäli seurakunnan resurssit antaisivat siihen mahdollisuuden.

Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan lapset toivoivat muutoksia heidän oppimisympäristöönsä eli kerhotiloihin. Heidän mielestään kerhotilojen tulisi olla viihtyisät, kauniit ja mukavat. Päiväkerhoympäristön tulisi palvella käyttäjiensä tarpeita eli lapsiryhmien tarpeita. Pienillä muutoksilla tilat saadaan lapsiystävälliseksi. Yksi mahdollisuus tuoda lasten mielipiteet ja ajatukset esille olisi ottaa lapset mukaan kerhotilojen sisustamiseen. Jokaisella on yksilöllinen kokemus

ympäristöstä. Jopa saman yksilön kokemukset vaihtelevat päivittäin tutussa ympäristössä. Ihmisystävällinen ympäristö koostuu erilaisista teemoista. Näitä ovat esimerkiksi turvallisuus, toiminnallisuus, esteettisyys, toiveet ja yhteisöllisyys. (Kytä 2003, 8–9, 42.) Lasten osallisuus oppimisympäristönsä suunnittelussa ja toteutuksessa palvelee seurakunnan työntekijöitä toteuttamaan kerhotila sen käyttäjilleen. Onko seurakunnalla halua ja mahdollisuutta ottaa lapset mukaan tekemään muutoksia toimitiloihinsa. Asiaan vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi työntekijöiden aikataulut ja sitoutuneisuus muutosten tekoon, seurakunnan taloudellinen tilanne sekä turvallisuusasiat.

Haapsalon mukaan (2013, 43) kirkon varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelu lähtee lapsen kunnioittamisesta ja kuuntelemisesta. Kerhotoiminnoissa on pystyttävä tarjoamaan lapselle mahdollisuus toteuttaa itseään kaikilla ilmaisukanavillaan ja luontaisilla ”kielillään”. Lasten mukaan ottaminen kehittämis- ja suunnittelutyöhön vaatii työntekijöiltä ammattitaitoa, asennetta, aikaa ja halua. Aikuisen tulee turvata lapsen oikeuksien toteutuminen turvallisessa ympäristössä. On lapsen etu, että aikuiset eivät voi aina päättää heidän puolestaan asioita, vaan niitä täytyy tarkastella myös lapsen näkökulmasta. (Lasten osallistumisen etiikka 2014.) Vihdin seurakunnassa lasten osallisuus päiväkerhon toiminnan suunnittelussa on vähäistä. Lasten mielipiteitä kuullaan kerhokauden aikana, mutta toiveiden toteuttaminen jää vähäiseksi. Lapselle oman ajatuksen esille tuominen, kuulluksi tuleminen ja asioihin vaikuttaminen on tärkeää. Ne luovat pohjaa hyvälle itsetunnolle ja lapsen sosiaalisille taidoille. Päiväkerhojen suunnittelussa tarvitaan uusia ideoita, kehitysehdotuksia ja palautetta, parhaimpina asiantuntijoina toimivat näissä asioissa lapset.

Uskontokasvatuksen merkityksestä käydään yhteiskunnassamme paljon keskustelua. Kuinka uskontokasvatus tulisi toteuttaa, kenellä on kasvatusoikeus, kenelle uskontokasvatus kuuluu ja mistä siinä on kyse, ovat kysymyksiä joiden vastaukset luovat mielipide-eroja. Lasten haastatteluissa selvisi, että joidenkin mielestä hartaudet olivat päiväkerhossa tylsiä. Osa oli myös sitä mieltä, että siellä rukoiltiin koko ajan. Hartaudet, rukoileminen ja hiljentyminen on yksi osa seurakunnan päiväkerhoon kuuluvaa uskontokasvatusta. Länsimaisissa yhteiskunnissa kaikilla on uskonnonvapaus. Jokainen saa valita

vakaumuksensa ja uskonsa, myös lapset. Lapset tarvitsevat kuitenkin aikuisen apua, ohjausta ja opetusta luomaan oma maailmankuvansa. (Virtanen 2011, 51–53, 55.) Päiväkerhoissa esimerkiksi toiminnalliset hartaustuokiot antavat lapselle mahdollisuuden kokea eri aisteillaan uskonnollinen kasvuympäristö.

Kirkon varhaiskasvatusympäristössä tarvitaan toimintoja, joissa lapset saavat toteuttaa itseään kaikilla aisteilla. Näitä toimintatapoja ovat liikuntaa painottavat kerhot, metsäretket, satujumpat sekä draamatyöskentely. (Haapsalo 2013, 43.) Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan, lapset toivoivat ulkoilua osaksi päiväkerhon toimintaa. Ulkoilu on osa suomalaista varhaiskasvatuksen perinnettä. Ilmasto on vaihteleva ja luo oman haasteensa uloslähtemiselle. Näissä tilanteissa lapsen motoriset taidot kehittyvät, esimerkiksi pukeutumaan oppimisessa. Pukeutumistilanne on myös aikuisten ja lasten kohtaamista ja yhdessä oloa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 40– 41.)

11 POHDINTA

11.1 Luotettavuus ja eettisyys

Kuulan (2011, 29–30, 34) mukaan, tieteen etiikka on ”koko tiedeyhteisön hiljaisista, sinnikästä ja hellittämätöntä sitoutumista tieteen harjoittamisen ihanteisiin: rehellisyyteen, avoimuuteen ja kriittisyyteen.” Tutkimuksen tekeminen vaatii aitoa kiinnostusta tutkittavaan aiheeseen, ihmisarvon kunnioittamista ja avointa tulosten julkistamista. Tutkimus, joka on eettisesti hyvin toteutettu, on noudattanut tieteellisiä tietoja, taitoja ja hyviä toimintatapoja.

Kuula (2011, 34–35) tuo kirjassaan esille tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita, joita ovat esimerkiksi seuraavat käytännöt. Hänen mukaansa tutkijat ja tieteelliset asiantuntijat noudattavat tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkijat soveltavat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä ja toteuttavat tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tutkimuksensa tuloksia julkistaessaan. Kuula (2011, 34–35) korostaa, että hyvässä tieteellisessä käytännössä tutkijat ottavat muiden tutkijoiden työn ja saavutukset asianmukaisella tavalla huomioon niin, että he kunnioittavat näiden työtä ja antavat heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkistaessaan.

Haasteet opinnäyteyöprosessiin tulivat omasta työsuhteestani seurakuntaan. Tutkimustulosten käsittelyn kriittisyys oli tiedostettava, koska tutkimuksessa mukana oli oma työnantajani ja palvelun käyttäjät, eli lapset. Minun piti tiedostaa myös oma neutraalisuuteni ja puolueettomuuteni. Omat ajatukset ja tunteet eivät saaneet vaikuttaa tutkimustuloksiin. Tulosten on oltava julkisia, kriittisiä ja läpinäkyviä. Tutkimuksen tekeminen omalla työpaikallani oli hyvä, koska tuloksissa ja haastatteluissa ei tullut väärinymmärryksiä. Haastattelussa kävi ilmi, että haastateltava piti jumpasta ja jumppasalista.

Tiedossani oli, että päiväkerhoissa ei ole mahdollisuutta käyttää kyseistä huonetta. Tämän pystyin huomioimaan vastauksissa, jotten kerännyt väärää tietoa.

Lastentarhaopettajien eettisiä periaatteita voidaan rinnastaa seurakunnan lastenohjaajan työhön. Molemmat ovat varhaiskasvattajia; ammatissaan sitoutuneita erilaisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä eettisiin periaatteisiin. Kasvatustyötä tehdään lasten hyväksi, mutta samalla myös koko yhteiskunnan hyväksi. He ovat aikuisia, jotka vaikuttavat lapsen myöhempään elämään. Työn vaikutukset ja tulokset näkyvät välittömästi. Työllä on merkitys myös tulevaisuudessa. Kasvattajan työssä kunnioitetaan lapsen ihmisarvoa, oikeutta ja vapautta. Kasvatustyö tukee myös lapsen myönteisiä oppimiskokemuksia ja vahvistaa hänen tervettä itsetuntoaan. Ammatillisina molempien tulee täyttää yhteiskuntamme vaatimukset ja odotukset lasten kasvatuksesta ja kehityksestä. Lastentarhaopettajan eettisten periaatteiden taustalla olevia arvoja ovat ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, totuudellisuus ja vapaus. Lähtökohtana on humanistinen ihmiskäsitys, sekä ihmisen ja elämän kunnioittaminen. Oikeudenmukaisuuteen kuuluvat erityisesti tasa-arvo, syrjinnän estäminen ja kuulluksi tuleminen. Vuorovaikutuksen avoimuus ja vapauden kunnioittaminen ovat myös lastentarhaopettajan tärkeitä arvoja. (Lastentarhaopettajan ammattietiikka 2005.) Nämä kaikki voidaan sisällyttää myös seurakunnan lastenohjaajan työhön.

11.2 Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön prosessi kesti lähes kaksi vuotta. Opinnäytetyön työstäminen on ollut pitkäkestoinen, haasteellinen ja antoisa projekti. Päätin opiskelujeni alkuvaiheessa, että teen opinnäytetyön yksin. Halusin laatia työn aikataulun oman elämäni ja opiskelujeni mukaisesti. Haasteena yksin työskentelyssä totesin olevan työn ja tulosten analysoinnin yksin. Työhön on kuulunut suunnittelua, ideointia, keskustelua, kirjallisuuteen perehtymistä, pohdintaa ja valmistelua. Työskentelyaikatauluni suunnittelin ennakkoon. Jätin aikatauluun varaa myös yllätyksille, joita voi tulla varoittamatta eteen. Aikataulutuksessa tuli

ottaa huomioon päiväkerhojen aikataulut, oma henkilökohtainen elämä, koulu ja työ. Päiväkerhot alkavat elokuussa, joten haastattelujen ajankohta oli ajoitettava loppusyksylle, jotta lapset olivat jo tottuneet päiväkerhoon. Haastattelulupien saantiin oli varattava oma aikansa. Elämme sähköisen median aikaa, joten yllätyin siitä, että paperiset haastatteluluvat tulivat nopeammin kuin sähköpostilla lähetetyt.

Haastatteluja tein kuudessa eri kerhoryhmässä; kolmessa eri toimipisteessä. Otokseksi tuli 29 haastattelua. Haastatteluajat sovin henkilökunnan kanssa puhelimitse tai sähköpostilla. Haastattelut aloitin loppusyksystä ja ne jatkuivat tammikuun alkuun. Olin varautunut pitkään haastattelujaksoon, koska tiesin joulun ajan muuttavan kerhokauden toimintaa. Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmä oli teemahaastattelu, joka tehtiin yksilöhaastatteluina. Totesin tämän olevan toimiva tälle tutkimukselle.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 72) ovat todenneet, kun haluamme tietää, mitä ihmiset ajattelevat jostakin, on järkevää kysyä heiltä miksi. Halusin selvittää lasten ajatukset päiväkerhoista, koska työhistoriani aikana olen kuullut paljon erilaisia kommentteja lapsilta.

Tämä haastattelumetodi oli toimiva, koska tarvittaessa pystyin toistamaan kysymyksen, oikaisemaan väärinkäsityksiä, selventämään sananmuotoa ja kohtaamaan haastateltavat. Pystyin myös vaihtamaan kysymysten järjestystä. Nämä ovat yksilöhaastattelumenetelmän etuja Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) mukaan. Koehaastattelut tein myös yksilöhaastatteluina kerhotilassa, jossa kaikki kerholaiset olivat paikalla. Koehaastattelutilanteessa olimme haastateltavan kanssa sivussa muusta ryhmästä, mutta muita lapsia kiinnosti paljon, mitä me teimme. He tulivat lähellemme katselemaan ja kuuntelemaan. Tämä vaikutti haastateltavan keskittymiseen ja vastauksiin. Ryhmähaastatteluissa riskinä olisi voinut olla, että lapset vastaavat samalla tavalla kuin toiset tai jättävät helposti vastaamatta kysymyksiin.

Koin koehaastattelut hyödyllisiksi. Sain varmuuden haastatella lapsia, testasin haastattelukysymykset ja huomasin tarvitsevani rauhallisen haastattelutilan yksilöhaastatteluille. Haastattelujen otos 29 oli hyvä koko tälle tutkimukselle.

Myös sukupuolijakauma toteutui tutkimuksessa. Tyttöjä ja poikia oli haastatettavina lähes yhtä paljon. Haastattelutilanteissa lapset saivat piirtää päiväkerhosta. Se toimi luontevasti haastattelun aloituksena. Jos joku lapsista jännitti haastattelutilannetta, keskustelu värikynistä tai piirustusaiheesta helpotti tilannetta. Haastattelu tehdään lasten ehdoilla, huomioon ottaen hänen kieli- ja kehitystasensa. Haasteena haastatteluissa oli lapsen mielenkiinnon säilyminen tilanteessa. Haasteeksi koin myös tutkijan omat tulkinnat vastauksiin ja itsekkyyden. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Tein myös jokaisessa haastattelussa muistiinpanoja, jotka helpottivat aineiston käsittelyä.

Opinnäytetyöni eteni lähes suunnittelemani aikataululla. Ajoittain täytyi pysähtyä pohtimaan työn etenemisen suuntaa. Itsessäni on tapahtunut projektin aikana ammatillista kasvua. Aikataulujen muuttuminen matkan varrella kasvatti stressinsietokykyäni ja ajankäytön suunnittelua. Työhistoriani seurakunnassa on antanut minulle mahdollisuuden tavata ja kohdata paljon erilaisia lapsia ja perheitä.

Sosionomin ydinosaamista kuvataan kuuden eri kompetenssin avulla. Ne ovat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. Eettisen osaamisen kompetenssin mukaan sosionomi kykenee ottamaan huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuuden. Asiakastyön osaamisen kompetenssissa sosionomi tunnistaa oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 2–3.) Opinnäytetyön tekeminen lasten näkökulmaa kuunnellen on syventänyt omaa ammatillista kasvua eettisen ja asiakastyön osaamisen kompetensseissa. Haastatteluissa olen ottanut jokaisen lapsen aidosti ja yksilöllisesti huomioon. Heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään tulee kunnioittaa kerhotoimintaa suunnitellessa. Tutkimuksen teko omalla työpaikalla haastoi minut asiakastyön kompetenssissa. Oman kriittisyyden ja arvomaailman tunnistaminen ja näiden pohtiminen tulivat esille tutkimustulosten käsittelyssä. Tulosten on oltava totuudenmukaisia, kunnioittavia ja läpinäkyviä, koska ne ovat lasten puheenvuoroja päiväkerhoista.

11.3 Kehittäminen ja jatkotutkimusideat

Vihdissä päiväkerhojen kausisuunnittelu tehdään ennen kerhokauden alkamista, etukäteissuunnitteluna. Ensimmäinen kehittämisidea onkin; olisiko suunnitteluun mahdollista tulevaisuudessa ottaa mukaan lapset, eli palvelun käyttäjät. Tällä tavalla heidän kokemuksensa, ajatuksensa, tietonsa ja toiveensa yhdistettäisiin ammattikasvattajien tietoon ja osaamiseen. Kerhotoiminnassa tulisi kuuluvilla lasten puheenvuoro. Näin rikottaisiin perinteistä suunnittelukulttuuria ja siirryttäisiin spontaaniin suunnitteluun.

Vihdin seurakunnan lapsi- ja perhetyölle tehtiin keväällä 2014 opinnäytetyö liittyen seikkailukasvatukseen ja sen käyttöön seurakunnan päiväkerhotoiminnassa. Työn teki Jaana Mäkinen. Se oli pilottihanke viisivuotiaille päiväkerholaisille projektissa, jonka tarkoituksena on tuoda päiväkerhot 2000-luvulle Vihdin seurakunnassa. Oma opinnäytetyöni kuuluu tähän samaan projektiin. Toisena jatkotutkimusehdotuksena on tutkia työntekijöiden ajatuksia nykyisestä päiväkerhotoiminnasta ja tehdä projekti teema-aiheisesta päiväkerhosta, liikunta-, draama- tai kuvataidekerhosta.

Kolmas jatkotutkimusideani on kuunnella lastenohjaajien ääntä työstään ja työympäristöstään, eli haastattelututkimus henkilökunnalle. Tänä päivänä työntekijät kohtaavat työssään erilaisia haasteita. Vanhemmat pohtivat usein henkilökunnan asennetta ja pätevyyttä ja sitä mitä he toivovat ja vaativat palveluilta. Lapset tarvitsevat erityistukea jo päiväkerhoissa näiden tarpeiden huomioiminen ja kohtaaminen vaatii työntekijän oikeanlaista osaamista. Myös työyhteisö asettaa omat vaatimuksensa ja haasteensa työhön. Näiden asioiden esille tuominen auttaisi johtoporrasta esimerkiksi henkilökunnan koulutusten suunnittelussa.

LÄHTEET

- Alasuutari, Minna 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Liisa Tiittula (toim.). Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Alila, Kirsi; Eskelinen, Mervi; Estola Eila; Kahiluoto, Tarja; Kinos Jarmo; Pekuri, Hanna-Mari; Polvinen, Minna; Laaksonen, Reetta & Lamberg, Kirsi 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Alopaeus-Karhunen, Pirkko & Wennermark, Pirjo-Liisa 2004. Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.). Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–23.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana, 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola (toim.) & Raine Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26–43.
- Eriksson, Mårten & Ahlström, Margareta 2006. Lapsen kielellinen kehitys. Teoksessa Jorunn Hansson & Christina Oscarsson (toim.) Onnellinen lapsuus, kirja vanhemmille. Helsinki: Otava, 107–111.
- Freeman, Michael 1998. The sociology of childhood and children's rights. The International Journal of Children's Rights. Kluwer Law International: Netherlands. 433–444.
- Haapsalo, Tiina 2013. Aistisuus –lapsen tapa olla maailmassa. Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus. 40– 45.
- Halme, Lasse 2008. Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Helsinki: Lasten keskus.
- Halme, Lasse 2010. Lapsen parhaaksi. Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Helsinki: Bookwell.

- Halme, Lasse 2013. Lapsen parhaaksi: kokonaisvaltainen lapsikäsitys.
Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan
varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus. 32–37.
- Hansson, Jorunn & Oscarsson, Christina (toim.) 2006. Onnellinen lapsuus, kirja
vanhemmille. Helsinki: Otava.
- Heinonen, Hanna 2014. Lasten osallistumisen etiikka . Lapset ja nuoret
palveluiden kehittäjinä. 2014. Viitattu
9.2.2015. http://www.lskl.fi/files/2536/Lasten_osallistumisen_etiikka.pdf.
- Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. Lapsityön
käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Leena 2011. Tutkimushaastattelu.
Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hotari, Kaisa-Elina; Oranen, Mikko & Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun
osallisena. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun
ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. 149–164.
- Jokela, Eero & Kangasmaa, Tiina 2005. Lapsi, pyhän aarteiden kartanlukija.
Teoksessa Tytti Issakainen (toim.). Kotikirkko tutuksi viidellä aistilla.
Helsinki: Lasten keskus, 61–66.
- Juul, Jesper 2006. Miten lapsen sosiaalisia kykyjä ja empatiaa vahvistetaan?
Teoksessa Jorunn Hansson & Christina Oscarsson (toim.)
Onnellinen lapsuus. Kirja vanhemmille. Helsinki: Otava, 90.
- Kaihlanen, Minna 2013. Lasten kasvu ympäristössä. Teoksessa Seija Saarinen.
Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa.
Helsinki: Lasten keskus. 83–92.
- Kalliala, Marjatta 2013. Me leikitään. Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois
keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki:
Lasten keskus. 93–104.
- Kallioniemi, Arto 2004. Uskonnonpedagogiikka lapsityön taustalla. Teoksessa
Leena Heinonen; Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.).
Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 49–60.
- Kallioniemi, Arto 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa.
Kansanlastentarhasta päiväkotiin. Teoksessa Tiina Kangasmaa
(toim.), Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma. Lapsenkaltainen.

- Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa.
Helsinki: Lasten Keskus, 9–23.
- Kangasmaa, Tiina (toim.); Petäjä, Heljä; Vuorelma, Päivi. Lapsenkaltainen.
Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa.
Helsinki: Lasten Keskus, 34-52.
- Kantola, Ilkka 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa Leena
Heinonen; Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.).
Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 105–117.
- Ketola, Kimmo 2010. Suomalaisten spiritualiteetti. Uusi henkisyys luterilasen
hengellisyyden haastajana. Teoksessa Maarit Hytönen. Minä
uskon? Jumala-usko 2010-luvulla. Synodaalikirja 2010. Tampere:
Kirkon tutkimuskeskus, 140–160.
- Kinnunen, Saara 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua?
Helsinki: Uusi Tie.
- Kohti varhaiskasvatustalakeja 2014. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön
uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön
työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11. Helsinki: Opetus ja kult-
tuuriministeriö.
- Koivunen, Pirjo-Leena & Lehtinen, Taisto 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin
käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kronqvist, Eeva-Liisa 2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta.
Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen
käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 13–30.
- Kukkasniemi, Mirca 2015. Henikökohtainen haastattelu 20.1.2015, työalajohtaja
Vihdin seurakunta.
- Kunnat.net 2012. Asiantuntijapalvelut. Kuntaliiton Lapsipoliittinen ohjelma
"Eläköön lapset" 30.10.2012 Puustinen-Korhonen Aila. 8. Viitattu
19.1.2015.<http://www.kunnat.net/fi.asiantuntijapalvelut/sosiaalipalvelut/lapset/lapsipoliittikka>.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.
Tampere: Vastapaino.
- Kyttä, Marketta 2003. Ihmisystävällinen elinympäristö. Rakennuspaino.
- Lapset seurakuntalaisina 2013. Kirkkohallitus.

- Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja 2008.
Helsinki: Kirkkohallitus.
- Lastentarhaopettajan ammattietiikka 2005. www.lastentarha.fi.
- Lautela, Raija 2011. Steinerpäiväkoti ja varhaiskasvatus. Teoksessa Jarno Paalasmaa (toim.). Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-kustannus, 135–148.
- Lillemyr, Ole Fredrik 2009. Taking Play Seriously Children and Play in Early Childhood Education—An Exciting Challenge. Trondheim: Information Age Publishing.
- Luodeslampi, Juha 2013. Ihmettelyn pedagogiikka- ja muita avauksia lapsen hengellisyyden näkemiseen. Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 46–59.
- Manninen, Jyri; Burman, Anne; Koivunen, Annukka; Kuittinen, Esko; Luukannel, Saara; Passi, Sanna & Särkkä, Hanna 2007. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Helsinki: Opetushallitus.
- McLeod, Alison 2008. Listening to Children. Jessica Kingsley Publishers: London.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2010. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseura: Helsinki, 25–42.
- Ojell, Raija 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja eli Vake. Teoksessa Tiina Kangasmaa (toim.), Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma. Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 121–125.
- Ojell, Raija 2013. Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 17–31.
- Ohtamaa, Anna-Liisa 2005. Ryhmäkoot puhuttavat. Pikkuväki-lehti 3/2005, 15.

- Pellikka, Ismo 2011. Voiko uskontokasvatus kasvattaa? Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–161.
- Piironen-Malmi, Ulla & Strömberg, Seija 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi.
- Raunio, Antti 2003. Onko olemassa luterilaista spiritualiteettia? Teoksessa Olli-Pekka Vainio (toim.) Johdatus luterilaisen spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja, 11–36.
- Rutanen, Niina 2013. Pienten lasten jännitteiset leikin tilat alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Teoksessa Kirsi Karila & Lasse Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 95–112.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi, näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 11–16.
- Saarinen, Seija 2013. Suunnittelu seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Seija Saarinen. Tää ois keskellä, Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus, 117–127.
- Saine, Lotta 2014. Henikökohtainen haastattelu 11.8. 2014, lapsityönohjaaja Vihdin seurakunta.
- Scarlett, W. Geroge; Naudeau, Sophie; Salenius-Paternak, Dorthy & Ponte, Iris 2005. Children's Play. Sage Publications: London.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. Viitattu 23.1.2015. www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosiaaliala.pdf.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002:9. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki Sosiaali ja terveysministeriö. Viitattu 15.3.2015. <https://www.julkari.fi>.
- Strandell, Harriet 2010. Etnografinen kenttätyö: Lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseura: Helsinki, 92–112.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Lastenohjaaja. Viitattu 23.2.2015. <http://evl.fi/EVLfi>.

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2005. Uskonnollisia ilmiöitä ihmettelemässä. Viitattu 31.1.2015. http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/uskonnollisia_ilmioitaesite.pdf.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009. Viitattu 19.1.2015. <http://sakasti.evl.fi/päiväkerhojen+ryhmäkoko>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010. Lastenohjaajan ydinosaaminen. Viitattu 19.1.2015. <http://sakasti.evl.fi/> Lastenohjaajan ydinosaaminen.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011–2012. Varhaiskasvatus-, nuoriso- ja rippikoulutyön tilastot 2007–2011. Viitattu 19.1.2015. <http://sakasti.evl.fi/> Varhaiskasvatus-, nuoriso- ja rippikoulutyön tilastot 2007–2012.
- Suomen perustuslaki 731/1999, 6 §.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41–53.
- Turtiainen, Pirjo 2001. Lapsen kuulemisen mahdollisuudet ja rajoitukset haastattelututkimuksen näkökulmasta. Teoksessa Marjatta Kangassalo & Juha Suoranta (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampereen yliopisto, 171–180.
- Turtiainen, Pirjo 2001. Miten kuulla lasta? Esimerkkejä päiväkotilasten ja koululaisten haastattelut. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, Stakes.
- Vihdin kunnan esiopetussuunnitelma 2011.
- Virtanen, Kalevi 2011. Lapsi kirkon keskelle –Johdatusta lapsiteologiaan. Viitattu 27.1.2015. <http://www.evlsk.fi/kirkonvarhaiskasvatus/lapsikirkossa/lapsiteologia>.
- Virtanen, Kalevi 2011. Mistä nykymaailman uskontokasvatuksessa voisi olla kyse? Teoksessa Elina Nivala (toim.) Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Lasten keskus, 51–55.

LIITTEET

LIITE 1: Seurakunnan päiväkerhon aikataulu

Kerhoaikataulu

9.00 Kerho alkaa (palapelit)

9.15 Alkupiiri

9.45 Hartaus

Käden taitoja

Eväshetki

Vapaata leikkiä

11.10 Loppusatu

11.25 Loppupiiri

LIITE 2: Kirje vanhemmille

Marika Korva

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

1.9.2014

Hei,

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa Sosionomiksi (AMK) ja tavoittelen lastentarhaopettajan virkakelpoisuutta. Teen opinnäytetyötäni yhteistyössä Vihdin seurakunnan kanssa. Aiheenani on selvittää lasten näkökulmia Vihdin seurakunnan päiväkerhoista.

Teen syksyn 2014 aikana päiväkerhoissa haastatteluja. Kysely tehdään nimettömänä ja vastauksia käytetään osaksi opinnäytetyötä. Pyytäisin lupaa saada haastatella lastanne.

Lapsemme:

Saa osallistua haastatteluun_____

Ei saa osallistua haastatteluun_____

Huoltajan allekirjoitus

Ystävällisin terveisin

Marika Korva

sosionomi-opiskelija (AMK)

LIITE 3: Haastattelukysymykset

Marika Korva

Haastattelukysymykset

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

1. Mikä sinun nimesi on? (alkukysymys)

2. Millä mielellä tulet kerhoon –miltä tuntuu tulla kerhoon?
Millaista kerhossa on?

3. Mitä pidät kerhuhuoneestasi?
Mistä asiasta eniten/vähiten kerhuhuoneessasi?
Onko kerhuhuone viihtyisä/mukava?
Mikä on kerhotilan paras, kaunein, rumin, tylsin paikka?

4. Mikä sinun mielestäsi on kivaa kerhossa?

5. Onko kerhossa jonkin asia mistä et pidä?

6. Onko jokin asia mitä kerhossa pitäisi muuttaa?
Mitä kerhossa pitäisi tehdä mielestäsi enemmän?
Onko jokin asia mitä pitäisi tehdä vähemmän?

LIITE 4: Lupa piirrustusten julkaisuun

Marika Korva

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

21.1.2015

Hei,

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa Sosionomiksi (AMK). Teen opinnäytetyötäni yhteistyössä Vihdin seurakunnan kanssa. Aiheenani on selvittää lasten näkökulmia Vihdin seurakunnan päiväkerhoista. Olen haastatellut lapsia syksyn 2014 ja talven 2015 aikana. Haastattelun aikana lapset ovat saaneet piirtää kerhostaan. Pyytäisin lupaa saada käyttää lapsenne tuotoksia opinnäytetyössäni ja siihen liittyvissä mahdollisissa muissa julkaisuissa? Piirrustuksissa ei näy tekijän nimeä.

Lapsemme työn julkaista:

Kyllä _____

Ei _____

Huoltajan allekirjoitus

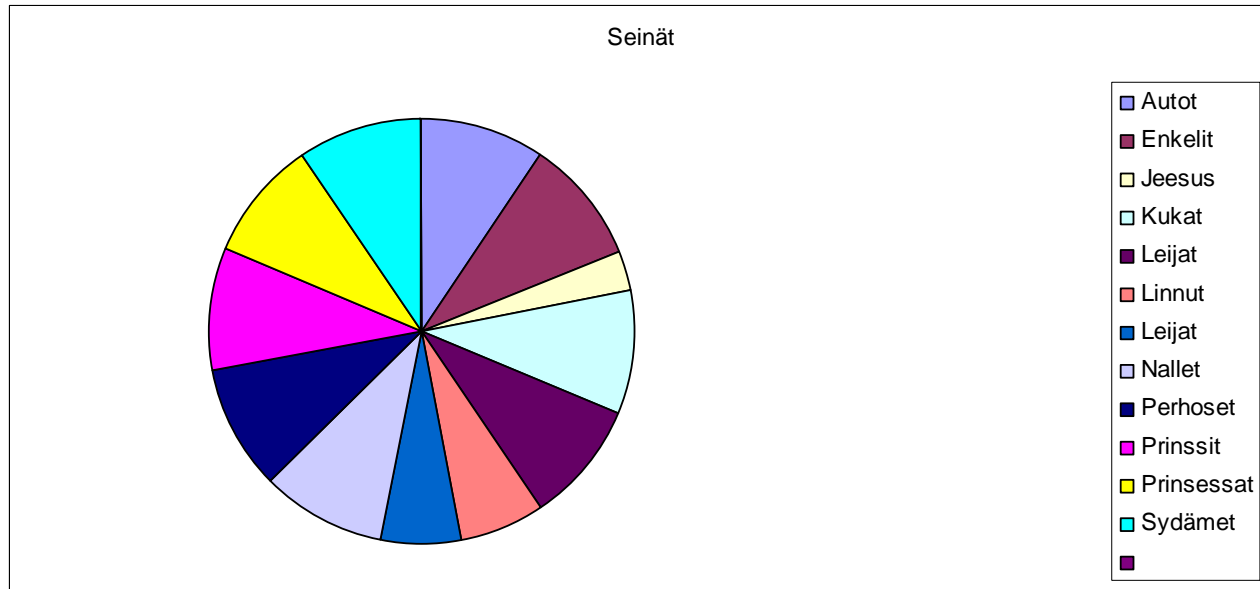
Ystävällisin terveisin

Marika Korva

Sosionomi-opiskelija (AMK)

LIITE 5: Tulosten käsittelyn materiaalia

Piirakka1: Lasten mielipiteet päiväkerhon sisustuksesta

Piirakkaan on koottu lasten toiveita, mitä he haluavat päiväkerhojen seinille. Valkoiset seinät ovat heidän mielestä tylsät. Toiveena seinille: Autot, enkelit, Jeesus, kukat, leijat, linnut, nallet, perhoset, prinssit, prinsessat ja sydämet. Kuvat toivotaan maalattuna, tarroina, tauluina tai piirrustuksina.

Piirakka2: Mikä kerhossa on kivaa - tylsää

Kerhossa on kivaa, vastasi yli puolet vastaajista. Tämä kysymys sisältää, kaiken mikä vastaajista oli kivaa tai tylsää päiväkerhossa.

Taulukko1: Kerhon kivoja ja tylsiä asioita

Kivoja asioita:	Tylsiä asioita:
Kädentyöt	Askartelu
Lelupäivä	Istuminen
Eväshetki	WC-käynnit
Ulkoilu	Hartaus
Lelut	Rukoileminen
Sisustus	Kiusaaminen
Kaverit	Liian paljon kerholaisia
Värikkäät huonekalut	Kylmät huoneet
Sohva	Isot ikkunat
Toimintatuokiot	Liian valoisaa
Leikki-tila	Verhot
Pelaaminen	Kädentyöt
Palapelit	Toimintatuokiot
Askartelu	Palapelit

Toiminnot jaetaan kolmeen eri osa-alueeseen: kädentyöt, pelaaminen ja toimintatuokiot. Niiden sisälle tulevat teemat jaetaan:

Kädentyöt jaetaan seuraavasti:

Piirtäminen, askartelu, maalaaminen, muovailu ja ompelu.

Pelaaminen jaetaan seuraavasti:

Palapelit, nuppipelit ja muut pelit.

Toimintatuokiot jaetaan seuraavasti:

Lauluhetki, loruhetki, hartaus, kädentyöt, leikkihetki, ulkoilu, eväshetki ja satuhetki.

Taulukko2: Toimintojen jakaminen

Kädentyöt	piirtäminen askartelu maalaaminen muovailu ompelu
Pelaaminen	palapelit, nuppipelit muut pelit
Toimintatuokiot	lauluhetki loruhetki hartaus kädentyöt leikkihetki ulkoilu eväshetki satuhetki